

Глигор Муминовић

Туђина

*Крушево на Пиви,
31. октобар 2015.*

Лица

Душан – домаћин у сеоском газдинству

Анђелија – домаћица, жена Душанова

Ђурђа – старица, мајка Душанова

Бранко – студент, син Анђелије и Душана

Рада – студенткиња, кћи Анђелије и Душана

Гроздана – правница, сестра Душанова

Вукашин Шарић – народни посланик, Грозданин муж

Веселин – студент, син Гроздане и Вукашина

Лена – студенткиња, кћерка Гроздане и Вукашина

Тадија – радник у комуналном предузећу

Вучина – шумар (лугар)

Први чин

Позорница: *На предњој страни позорнице (до публике) трпезаријски сто са пет столица и витрином са пићем и чашама. На задњој страни позорнице кухињски радни сто, судопер, шпорет, фрижидер и висећи ормарчићи. Са лијеве стране прозор и врата за спајз. На десној стране врата која воде на ходник. Инвентар је постављен тако да глумци ни у једном тренутку нису публици окренути леђима. Анђелија и Рада служе кафу, спремају доручак, сервирају једном по једном, перу суће... Душан, Бранко, Вукашин, Гроздана, Веселин и Лана улазе једно по једно, с уживањем једу и разговарају.*

Анђелија: Сад ће она двој'ца, гладни к'о вуци. Тежег посла од кошевине нема, а они ево већ мјесец дана из дана у дан од зрака до мрака, по овој живој жези криве грбаче по ливадама. Коса тражи јаку 'рану. Је ли готова та њи'ова кобасица с јајима?

Рада: Ама, лако је за њи' – они могу и на кошевину са комадом погаче и пет-шест кашика скорупа и опет сити и задовољни - Бане збија шале, будалеса се к'о и обично, а тата се смјешка онако кроз бркове. Са њима двој'цом увијек је ведро, лако и пространо, знаш ће си и

на чему си, ништа ти није тешко и никад ти није досадно, просто видиш колико те воле и цијене и колико су срећни са тобом, али мука је са овим Подгоричанима, не знају више ни шта ће ни куд ће, сћели би свашта, а ничим нису задовољни, само зановијетају и нагуђују - течно је за јутрос наручио бурек са јаретином, тетка питу са зељем и то из јабучика, Веселин сирницу са младим козим сиром, а Лена пуслице са маком. Страх ме шта ће измислит' и кол'ко ће пута мијењат' одлуку до ручка. (*Шанђућу.*) Тежи су ми од грабаља, вила, мотике и лопате заједно. Како не пожелеле да бар једне године промијене локацију и не оду к'о остали свијет њи'овог ранга и могућности неће на море или планине?

Анђелија: Тише, чуће неко од њи'! Отишли би они па да се послуже 'фале у Подгорици како су били у овом или оном монденском љетовалишту, али није нема будала које ће и' цабе служит'. Гуја у новчанику па га не отварају, а када се врате у Подгорицу, просипају причу како су били на селу, у некој егзотичној дивљини, а ми ти, моја Радо, у тим причама испаднемо к'о неки урођеници. (*Играјући имитира урођеника.*) Да, да, урођеници без обзира што ће им ти дивљаци на јесен без иједне пребијене паре обезбиједит' цијелу зимницу за коју они нису ни капи зноја пролили.

Рада: Збиља, мама, како и' ти трпиш преко двадесет година по двадесет дана сваког љета, када је на селу највише посла, а они само нагуђују и мудрују и ниједно

да се при'вати ни најлакшег посла док нама испадају очи од терета?

Анђелија: Ама, није ми тешко што љенчаре и нагуђују и што и' служим, него што нису никад сити и никад задовољни, али опет велим теже је њима самима са собом, него нама са њима. Шта ћеш? Мисле – они су грађани, виша класа, раса, сталеж – шта ли, (*Подигне руком нос у небо.*) а да је нама, сељачинама, час' служит' и'. Мораш и' трпјет', тетка ти је, ође рођена, има право у овој кући, иако јој мајка у суду све преписала Душку, њој није оставила ни црно за ноктом, ал' твог оца ни кривог ни дужног због тога гризе савјес' па би својој секи, зету, сестрићу и сестричници дао све што има, за њи' нема да нема. Он и' воли баш онако брацки, пуним срцем, без задршке. (*Додаје подсмјешљиво.*) Ујка је то! Добричина и наивчина каквог нема, такав је наш Дуле и лијека му није, зато га ваљда и толико волимо.

Рада: А и они се знају увућ', свака им час'! Како га само јевтино купују! Зет му донио неку сјајну лимену кутију за дуван, сека цепну батерију, сестрић пластични чибук, а сестрична сунчане наочале од неког уличног трговца – све скупа не вриједи ни пишљива боба, али тати су то поклони, ено и' чува као највеће амајлије и не дај, Боже, да неко каже нешто лоше за њи' или да се нека њи'ова жеља не испуни. 'Оће ли тако Бранко вољет' мене, мог мужа и ђецу?

Анђелија: Е, то је друга прича. Вољеће вас само онолико колико будете заслужили и колико будете вриједни љубави. Није Бранко к'о Душан, он је друга

прича. Искрен је и поштен – сав од срца и душе, али неправду, гордост, лицемјерје и похлепу не може смислит', ту је кратког фитиља. Стално стрепим да ће загутит' са оцем због ови' Шарића, видиш да и' не мирише и пецка и' на сваком кораку. Давно би ту пукло, него уздржава се због оца, исувише га воли и поштује па неће да вријеђа његову љубав према јединој сестри.

Рада: Знаш, мама, кад би' знала да ће Подгорица и од мене (*погледа стидљиво преда се*) и од Милоша направит' овакве уображене себичњаке и полтроне, одма' би' напустили студије и вратили се у село.

Анђелија: Опет она. Тише! Није то Подгорица од њи' умијесила, то је рођено у њима, то је неко њи'ово проклетство, то су понијели ко зна из кога кољена. Чујеш ли се са Милошем, шта он ради?

Рада: Чујем свако вече. На Жабљаку је код своји'. Истражује старост и здравствено стање оморика у Националном парку за дипломски испит, обећали му посао чим дипломира. Он баш воли своје шумарство. (*Тихо и срамежљиво.*) Каже да се распитивао и за мене и да су му обећали да ће ме примит' чим дипломирам на биологији.

Анђелија: Виђи, виђи, то се нешто озбиљно ваља. Како се слажу Милош и Бранко?

Рада: (*Одушевљено.*) Одлично, к'о да су браћа рођена. Знаш како се зезају са цурама у Подгорици? Приђу цури к'о бива један на неком каишчићу води другога па кажу: (*Опонаша препотентне момачке гласове и касније дрске и кокетне дјевојачке одговоре.*) „Ђевојко, образа

ти, придржи ми овога билмеза само док купим новине у трафици. Дош'о озго из Пиве па чим га пуштим, побјеже ми у шуму, а ти си видим јака у руке.“ А Подгоричанке, лајавице каквим и' је Бог дао, дочекају к'о с нокта: „Нека ти га придржи стрина! Води га у зоолошки врт! Припни га у парк нека пасе! Вежи га за трафику! Прво му стави узду па појаши! Што му не даш зоби, видиш да од глади не може ни зарзати...“ А они на то тобоже сажалјиво: „Е, кукавче сињи, шта ћу с тобом, ниједна те неће.“ „Не знају кукавице шта је соко,“ одговара други. Вера Бранкова се љути, знаш, она је озбиљна, још мало па к'о и Бане професорка књижевности, а ја, да простиш, само што се не упишким од смијеха. (*Скупља се као да ће се сад упишкити.*)

Душан: (*Улази на позорницу бришући пешкиром од умивања мокро лице и руке*): И', али миришу кобасице! Ако те нос не зовне на доручак, ту доручка нема. Ама, шћер је то моја пржила, познају се златне руке!

Рада: (*Доноси за сто оцу и сипа ракију и кафу.*)

Анђелија: Кад ти одеш, Радо, онда каже да су моје руке златне, а да оно дијете не зна како ваља ни нос обрисат'.

Душан: Увијек 'фали руку која те 'рани. Јутрос смо у Луци били у четири и ево до осам је ставили пола под откосе, до ручка ће лећи цијела. Е', што су ти момци! (*Прекрсти се, попије ракију, а затим полако истија кафу.*)

Анђелија: (*Иронично.*) Нарочито ти! Момчина и по! Да није било мајчиног сина, ни десетина Луке не би била покошена.

Душан: Образа ми, старац још није за бачит', не баца се овакав делија, оваква снага и љепота у старо гвожђе.

Анђелија: Не, само кад нема шта иоле млађе и љепше, него у селу ост'о све ђутурум до ђутурума, дртина до дртине, наказа до наказе.

Душан: Виђећеш ти вечерас, љубичице моја, колико вриједи овај ђутурум и дртина и како мирише стара наказа.

Анђелија: Ћути, Бог те смео, како те није срамота од ове ђеце!

Душан: Види ти на што она смјера, а ја треба да се стидим! Ја само мислио да се вечерас мало средим и дотјерам, а она одма' да јој би, а шћер јој на удају, а син на женидбу. Е, Бог с нама! (*Крсти се.*)

Бранко: (*Улази мокре косе*): Баш лијепо што сте се на то одлучили, а јуче Рада и ја нешто причамо како би било лијепо да ја имам брата, а она сестру. (*Прилази мајци да је пољуби, а она га удара варјачом, дрвеном кашиком за кување.*)

Анђелија: Марш, 'сето једно безобразно, ни стра'а ни срама пред родитељима.

Бранко: (*Прилази Ради и пољуби је.*) Родио себи бато секу - и куварицу, и пластилицу, и чобаницу, и професорку, па да је уда за Ћимпу.

Рада: (*Удара га варјачом.*) Ама, удаји ти за онога билмеза твоју Веру, а мене остави на миру.

Бранко: Ама, шта фали онак'ом делији, јест мало туњав и балав, али може качамака појест' за десеторицу и попиту варенике више од најбољег телца, а у цијелој

Пиви нема бика који може јаче рикнути од њега. (*Рада га и даље удара.*) Е, види гдје ће овакав делија јутрос ни крив ни дужан погинут' од варјача и то од рођене мајке и секе. (*Отреса мокру косу и капима прска сестру и мајку по лицу. Оне сложено навале варјачама по њему, а он бјежи и крије се из оца.*) Тајко, спашавај ако Бога знаш, видиш ће ћу јунак погинут' на правди Бога и то од варјача па „да се прича и приповиједа док је људи и док је Косова.“

Рада: (*Брише влажно лице рукавима.*) Сваки дан ме мора по десет пута појетит' колико је луд. Луђи је од онога Ћимпа, од оне смлатине, за коју ме на дан по десетак пута удаје.

Бранко: (*Опрезно прилази радном столу, узима свој доручак и носи за трпезаријски сто.*) Да се мени моја сека не мучи, родио бато на око, оно мени још мисли на онога сивоњу што буче по шумама на Жабљаку. К'о да сам луд дати сестру оном шумљаку поред онаквог Ћимпе, сокола каквог Пива нит' је рађала нит' ће кад родит'.

Вукашин: (*Улази у трпезарију.*) Је ли то ријеч о мени?

Бранко: Није, течно соколе, већ о будућем зету, али је исти ти – соко па соко, и наочит, и паметан, и вриједан, само му сека нешто манише – те клемпав, те балав, те трбав, те гузат, те блесав – забелјила се у неког билмеза из шуме са Жабљака к'о ћорава кокош.

Рада: (*Сервира оцу доручак.*) Вера ти је ћорава кокош, да знаш.

Вукашин: (*Сједајући за сто*) Велиш, наочит?

Бранко: Исти ти, течно, из млађих дана. (*Показује себи на ушима, носу, доњој усни и чарапи.*) Можда је нешто клемпавији, нос му је мало више уврнут и тупаст, а доња му је усна изврнута према вани и отромбољена до браде к'о, да простиш, преврнута чарапа. (*Показује усну направљену од чарапе преврнуте преко благо савијеног кажипрста како непрестано дроби.*)

Рада: (*Тобож се љутито и молећиво, а једва суздржавајући осмијех.*) Тата, чујеш ли га шта прича?!

Душан: (*Смјешкајући се у браду.*) Нешто ми много браниш тога Ћимпу, изгледа да је Милош извисио. Добро, добро, мало је прећер'о, ал' није ни далеко од истине.

Рада: Нашла сам коме ћу се пожалит'! Затребаће теби твоја шћера.

Вукашин: Дајде, зете, ону крушку са линцуром што си правио за лијека, нешта ме стомак мучи.

Бранко: То, течно, није лијек за стомак већ за циркулацију, за трбук је добар чај од нане, ево ја ћу га зачас направит'.

Вукашин: Нека, нека, немој се мучити, дај ти линцуру. (*Бранко му насу чашу. Течно искапи на екс.*) Добообра! Наспиде још једну. (*Бранко сипа. Течно искапи.*) Али грије. Налијде! (*Бранко сипа, а течно искапи*) Како односи бол као руком. Сипни још једну. (*Истија.*) Е, јесте је испекли, свака вам част. Дајде још коју.

Бранко: Течно, изгледа да ти буре негдје цури. (*Загледа му тур.*) Чини ми се да се за лијек узима само по једна.

Да ја приупитам тетку по колико се чаша узима за лијек на средсрца?

Гроздана: Је ли то ти, срце теткино, призиваш теју најутру?

Бранко: Најутру је, тејо, било у четири када смо тата и ја закосили у Луци, а мама и сека наложиле ватру у ку'ињи па трк да намирују краве, овце и козе у штали, а сада је, тејо, девет сати.

Гроздана: *(Изненађено)* Ух, кад прије! А што си помињао своју теју?

Бранко: Ама, не знамо је ли течи за лијек ујутру на средсрца довољно пет чаша крушке са линцуром или треба још која?

Гроздана: Ууууу, задње му било, тај кад почне, не зна стати док га нешто не тресне по глави. *(Једном руком узима флашу Бранку из руку, а другом удара пет пута Вукашина по глави.)*

Бранко: Доста је тетка ако је за сваку чашу по једна ћушка.

Вукашин: Е, луде жене, људи моји! Зар не видиш да се Бранко шали? Анђо, је ли онај бурек са јаретином готов?

Анђелија: Јес', Вуле, ево одма'. *(Доноси и сервира бурек.)*

Вукашин: Дај, Анђе, и једну чашу хладног киселог козјег млијека. *(Пажљиво реже, приноси носу и мирише, а затим с уживањем једе и залива млијеком.)*

Бранко: Течо, охлађено је на десет степени. Хоће ли бит' довољно?

Вукашин: Добро је, добро, само ми ти немој сипати.

Ђурђа: *(Са спрата изнад њих удара штапом о под.)* Јесте ли ви заборавили да ја још нијесам отишла на гробље?

Анђелија: Ууу, Радо, ја у овој гужви заборавила баку, а она увече ништа не једе па ујутру рано доручкује. Јуче је рекла да јој испечем кромпире у рерни и донесем млади овчији скоруп. Све ти је на столу, само јој однеси.

Рада: *(Узима кромпире и кајмак и каже излазећи.)* Бога ми и ја ћу са баком доручковат'.

Анђелија: Знала сам ја то па сам испекла кромпирића за све три нас, само чувај да их се не дочепају Дуле и Бане јер ако њима пану шака, нама се само облизивати. *(Узима кромпириће између послова у кухињи.)*

Гроздана: *(Бранку)* Бане сине, гдје је онај Анђин ликер од ораха?

Бранко: Ево, тејо, само немој више од пет чаша да се тече не љути! *(Вади флашу из витрине и покушава да наспе ликер у чашу.)*

Гроздана: Дај ти, срећо, теја ће сама сипати. А гдје је мени кафа? *(Узима флашу и чашу. Кријући сипа себи једну по једну чашу ликера и тако пет-шест, а касније, кад добије кафу, пије, па преврће шољицу, загледа у њу, врти прстом.)*

Бранко: Тејо, лично ћу ти ја направит' каву. *(Одлази, спрема кафу и доноси.)*

Гроздана: Шта ће то бити? Нечија ће кучка липсати. Осјећам да ће тетки та кафа скочити на нос.

Бранко: Ево стиже кавица – ни горка ни слатка, ни топла ни 'ладна, ни густа ни ријетка – него тачно по мјери моје теје.

Веселин: Јашта него стижем увијек на вријеме и на право мјесто. (*Улази у кухињу и стаје поред ујне.*) Направила мени моја ујна сирницу са младим козјим сиром. (*Узима са радног стола једно парче и проба.*) Ух, како мирише и како се топи у устима. (*Узима и друго парче.*) Нико нема златне руке као моја ујна.

Анђелија: 'Ајде сједи за сто, сервираћу ти.

Веселин: Нека, нека, ја волим овако стојећи да од свега чопнем помало. Узећу и парче зељанице. Волим када је топла. (*Облизује се.*) Има ли и киселог козјег млијека?

Анђелија: Има, има, ставила ујна у фрижидер да се о'лади, тачно како си рек'о.

Веселин: (*Носи у једној руци пун тањир сирнице, а у другој велику чашу млијека.*) Ипак, морам сјести, не може се ово завршити на брзину и стојећи. Увијек се натоварим прије вјежби са теговима па ми онда буде мука.

Бранко: Ама, не знам чему ти служе ти тегови и вјежбе, 'ајде са нама па да видиш како коса лијепо обликује мишиће и набија кондицију, а тек какву боју добијеш! Мене Подгоричанке питају јесам ли на 'Авајима добио боју и у којој теретани обликујем мишиће.

Веселин: Не знам ти ја са косом.

Бранко: Показаће ти течно, а не мора коса, могу виле, грабље, мотика, лопата, секира... било шта од тога.

Вукашин: Давно сам ја свему томе рекао 'збогом'. Нису ти политичари за тога, имају они озбиљнијег и тежег посла.

Бранко: А за јаретине и крушке са линцуром јесу?

Вукашин: Истроши се човјек у политици па га јаретина као мало опорави и освјежи, а крушка с линцуром отвори апетит.

Рада: (*Улази носећи празно суђе.*) Бака пита 'оћете ли данас радит' или нагуђивати' цијело прије подне.

Душан: Стара тврди како је слијепа и глува од година, а све види и чује.

Бранко: Некад нам око смета да видимо дубље и даље, а уво да чујемо јасније и тачније. Шта је још бака јутрос чула и виђела?

Рада: Пита да ли они још седе на образу, 'фатају ли се и за шта друго осим за кашику?

Бранко: А ко су јој они?

Рада: Е, да ти би да ја кажем па да изгорим, а свакако си ме повукао са собом у ватру. Видиш како нам се отац смрк'о, само што му из чела киша не пљусне.

Бранко: Шта му ја могу кад бака зна на чему свијет почива и на чему ко седе, коме је образ ђон, а ко га никако и нема, не може њој нико продат' рог за свијећу ни мачку у завезаној врећи, а има и петљу да каже све што јој је иза чела и на души. Да ми је њену петљу да ми буде на друму што и на уму, па куд пукне да пукне.

Рада: Пита ме како је Марко Жарковић, а он умро прије три године, Бог душу да му прости, па нико нем'о 'рабрости да јој каже.

Гроздана: Па рече ли да јој је Марко у дубокој хладовини гдје је и она одавно требала бити?

Рада: Ама, не. Да сам рекла, морала би' са њом да му палим свијеће и да га оплакујем до подне, а мени пуне руке посла, не знам куд ударам.

Бранко: Бака се сјетила Маркана, диван је то човјек био.

Гроздана: Сјети се она свакога осим своје кћерке, њеног мужа и дјеце. Пет година нас није пустила код ње у собу, само зато што сам хтјела своју очевину, оно што ме по закону припада и нађе стара гоштуља начина да ме тестаментом разбаштини, а она се тобоже не разумије у право, али и Гроздана није од јуче, намирила се добро Гоге. Никад нас није ни мирисала, поготово мене, као да нисам њено дијете, није ми могла опростити што ме није посељачила, што се нисам прихватала послова на селу и што сам се удала за Вукашина, што нисам у њено витло... Анђо, злато, је ли готова зељаница и има ли топлот козјег млијека?

Анђелија: Све је готово, само не знам јеси ли завршила са тим лијеком и кафом. Ево стиже одмах. (*Доноси и сервира доручак.*)

Бранко: У, тејо, како ћеш ту зељаницу, а ја неки дан видио Шарова како у башчи дигао ногу уз зеље? (*Показује уз столицу како нас дигне ногу уз нешто кад тишки.*)

Душан: (*Бранку.*) Дај устави, 'сето једно, од јутрос не престајеш кевтат', згадићеш жени доручак. Ама, Гого, оградио ја зеље густом жичаном мрежом, не може

ништа ућ' унутра без крила. Не знам да му Шаров није окрилатио.

Бранко: Није окрилатио, него онако кроз мрежу. (*Опет показује уз столицу како нас дигне ногу уз нешто кад пишки.*) Али не брини, тејо, Шаров је пелцован, чист и са педигреом, није он селџук (обична сеоска цукела), него онако господствен к'о да к'о и ви припада вишем сталежу, а штета је да зеље пропадне - то ти је мираз па иако је мало запишан.

Веселин: (*Стеже гуму за јачање мишића, затим диже тегове на прави склекове и хода од једног до другог да му тупне набилдоване мишиће.*) Пипни! Челик, је ли де?

Бранко: (*Пипне врхом прста као да се плаши од силе.*) Челик, то ти је то, само не знам чему ти то служи.

Веселин: Како не знаш? Да показујем и да се хвалим.

Бранко: То би ти онда било исто к'о кад би рек'о да ти глава служи да је носиш и 'фалиш се како је велика а нема везе што је празна и бескорисна.

Ћака: (*Улази обучена у неку шарену, кратку, провидну хаљину са дубоким деколтеом и бижутеријом без икакве мјере и укуса, и увија задњицом и грудима, извјештачено се смјешка и језиком облизује усне.*) А, јој, што се ја бојим Шарова! Кад ме види 'оће, да простите, по вр' мене. Добро је да је господин посланик ту, он мене увијек припази.

Бранко: Хоће Шаров на шарено, а Бога ми, и народни посланик, види како му брк игра. Не зна се ту, Ћако, кога се треба више чуват'.

Ћака: *(Вукашину.)* Нисам знала да сте дошли. Извините молим вас. А ви баш исти к'о на телевизији, прави господин, а ја овако обучена. Ух, јес' ме жива срамота. *(Заклања лице руком, а кроз прсте ћури на Вукашина.)*

Вукашин: *(Гледа је пожудно и мјерка од главе до пете.)* Баш сте дивно обучени. Све Вам је тако складно, с мјером и укусом. Ама, право вам стоји. Богами Ви сваке године све свјежији и љепши.

Ћака: Шалите се, посланиче, Ви сте прави враг. Сломи ме пос'о, знате како је – само'рана женска рука на селу. *(Вјештачки плачно.)* Ево већ пет година како је покојни Алекса умро, Бог душу да му прости, сва кућа пала на ме, на нејака женска плећа, а нико да се нађе, да приђе к'о чо'ек, а без мушка се не може. Него, мене жива срамота, *(Опет заклања лице рукама и кроз прсте мјерка Вукашина)* моја Мркуља да простите води, а женска рука слаба, нит' може држат' Мркуље, нит' може привест' бика. Па кад би Ви могли. Јој, јес' ме срамота!

Бранко: Што те срамота, Ћако, не водиш ти него Мркуља, а и да си ти, то је природно, нема ту никакве срамоте. Отац и ја ти нисмо за тога посла, коса нас усукала к'о никога, ево већ мјесец како не исправљамо кичму, само што не посрћемо преко сламке, а течно је свакако беспослен, и залежан, коњу би реп ишчуп'о, а и има га, и видим да је вољан па нека бар неко види од њега каквог аира. *(Вукашину.)* Има Ћака добре крушке па ти, течно, кокни једно пет-шест и онда нема тога посла кога нећеш добро обавит'. Биће итекако задовољна мркуљица.

Вукашин: Па добро, кад нема ко други. Људи се морају помагати, то је дужност нас народних посланика, а штета је да крава остане јалова. (*Устаје, ставља шешир и полази.*)

Гроздана: Вукашине, куд ћеш, каменио се? Ниси ни за по кући а камоли да се носиш са биковима. Враћај се и сједи, усιο се. Ништа горе него кад се стари пањ упали. Е, платићеш ми ово не звала се ја Гроздана, носаћеш ти мени рокове веће од икаквог јелена.

Вукашин: (*Излазећи за Ћаком.*) Брзо ћу ја.

Бранко: Јаштаћеш! Не пушта Ћака тако лако са мркуљице.

Лена: (*Улази у собу без 'добро јутро' са вокменом и слушалицама на ушима.*)

Бранко: (*Прилази Лени и помјера јој једну слушалицу.*)
Добро јутро, секо!

Лена: (*Изненађена.*) Добро јутро.

Бранко: (*Поново јој помјери слушалицу.*) Бато секи направио пуслице са маком. Да ти донесем?

Лена: (*Неповјерљиво.*) Ти направио?

Бранко: (*Доноси пуну здјелу пуслица са маком и ставља јој у крило.*) Ето, видиш!

Лена: (*С чуђењем.*) Види, стварно! Ко би рекао! Па ти свашта знаш!

Бранко: (*Поново јој помјери слушалицу.*) Хоћеш ли данас у соларијум?

Лена: (*Изненађена.*) Баш то има овдје?

Бранко: *(Поново јој помјери слушалицу.)* Има. Одма' послѣје доручка са тетком узмите по једне грабље па доље на ливаду. Виђећеш, чудо од соларијума.

Лена: *(Мало помјери слушалицу.)* Мама, хоћемо ли послѣје доручка у соларијум?

Гроздана: Ама, шали се брат са тобом, какав соларијум у овој џунгли. Кад они крену на ливаду да раде, ми ћемо на Пиву да се купамо и сунчамо.

Лена: Јој, мама, Пива је хладна!

Бранко: *(Помјера јој слушалицу са уха.)* Брат ће наложит' ватру поред ријеке и угријат' је на двадесет пет степени.

Лена: Стварно? Ти си злато! *(Љуби га.)*

Душан: *(Бранку строго и озбиљно.)* Еј, па'ковићу, остави мало! Шта ти је? Од јутрос к'о да си по трњу пиш'о. Накиљаш једно по једно чељаде – прво тетка, па тетку, па Веселина, а сад дошла на ред Лена ни крива ни дужна. Баба те изгледа наперјала па пружио језичину. Још је Душан жив и ође ће бити онако како ја заповиједам, а ако ти је нешто скривила она вијогора и вижла из Јеринића, ти косу у руке па се на њој искали, а ову чељад остави на миру!

Рада: *(Шапће Бранку.)* Вијогора и вижла из Јеринића, вијогора и вижла из Јеринића, вијогора и вижла из Јеринића...

Бранко: *(Смјешка се кисело на сестрина пеџкања, а онда оцу.)* Знаш, оче: „Попу - поп, бобу – боб,“ морам једном, крајње је вријеме. Ако се запуше уста, одуши се, да простиш, отпозади па тек онда од праве засмрди.

Гроздана: Ама, бато, одавно он нас нешто не мирише, ниједно од нас четверо, а нарочито мене, мора да га је она матора напујдала. (*Показује главом горе на спрат гдје јој је мајка Ђурђа.*) Кад се сретнемо у граду, пређе на другу страну улице само да се не поздравимо, а ја га, бато, жељна као прољећног сунца, као да ми је од срца отпао. (*Скоро плачно.*) Три године студира у Подгорици, станујемо у истој улици, а само је једанпут навратио код нас.

Бранко: (*Нагло устаде, уозбиљи се и поче чврсто и хладно ријечима које не трпе приговор. Душан врти виљушку у руци, Гроздана тупо загледа у кафену шољицу, Веселин стеже гуму за јачање мишића у једној па другој руци, Лена слуша музику и чисти лице, Анђелија и Рада перу суђе и с времена на вријеме брижно и са уздахом погледају Бранка.*) Тако је, тејо. Било је то пред Васкрс прије три године. Три нам мјесеца касниле стипендије. Ни од куда ни пребијене паре. Срамота ме било више посуђиват' од другара. Два дана без крушне мрве у устима. Одлучи' отић' код теје на ручак и посудит' коју пару. Јест тетка, ама ме некако стид. Позвоник. Отвори теја: (*Опонаша тетку.*) „Бане, сине, уђи и сједни. Тетка гледа серију, а и глава ми прште.“ Притеже неку крпу преко чела, утону у шпанску сапуницу и више не погледа 'прољећно сунце'. Лена са слушалицама на ушима, баш к'о и сад, само ми ма'ну руком, Веселин је растурао видео-игрице и рече: 'Тао!' не знам да ли мени или неком пораженом у игрици. То нам је био сав рођачки разговор. Течо ме

погледа преко наочала и рече како пише неки говор за скупштину. Устаде, отвори фрижидер и направи себи сендвич. Исто то уради и Веселин. Лена је у крилу држала пуну здјелу смокија, а тетка чипса. Течо ми пружи новине. Новине умјесто ручка. Тобоже читам, а крче ми цријева. Поглед ми час на једном час на другом сендвичу, час у једној час у другој здјели. Видим - од ручка ништа па шта ћу, куд ћу, глад поноса нема, скупим снаге и кажем: „Стипендија ми касни три мјесеца. Бисте ли ми могли посудити штогод само док не стигне?“ (*Опет опонаша тетку.*) „У, Бане, ми смо баш јуче помели сваку пару и уплатили рату за ауто. Јутрос нисам имала чиме отићи на пијацу. Снаћи ћеш се ти, сине.“ Смркло ми се пред очима. Не знам како сам потревио врата и изаш'о на улицу. Био сам тада, а и сада сам, љут само на самог себе што сам вам позвонио на врата.

Знаш, тејо, онога Тадију те је живио горе на вр' села па га сиротиња натјерала у Подгорицу и запослио се у Комунално предузеће да коси паркове, шиша зелене ограде, сијече и одвози дотрајала стабла, обликује крошње дрвећа... Са женом Божаном и троје ћеце станује у једној бараци на периферији града. Барака к'о барака, неусловна и дотрајала. Шта ћу, куд ћу, ја се запутим њему, а мирис оне шунке из течина сендвича, вјеровала или не, не излази ми из носа. Дочека ме човјек као род рођени. Дјеца му све једно другом до ува, а жена не ради. Сад па сад ручак би готов. Пуна тепсија кромпира изрезаног на кришке и само једно парче меса

и оно једно се нађе у мом тањиру. Пробам да месо пребацам ђеци, али нема те силе. Ручасмо и пописмо каву. Код теје нико се ни не нашали ни за шта друго осим новина. Не знам шта ми би тек реко' да сам ост'о без цвоњка. „Лако је за то. Само ти седи, сад ћу ја,“ рече Тадија. Узе капут и изиђе. Видим га кроз прозор како улази у бараку преко пута. Брзо се врати и пружи ми скоро цијелу једну стипендију. „Не жури се. Врати кад могнеш, а ако и не вратиш, наши смо, и твоји су ваљали мени и мојима колико је највише могло.“ Ето, тејо, нема ко има, а има ко нема, имање је у души па прво душу треба имат'. Сваки пут, кад примим стипендију, умјесто да теби купим цвијеће, ја одем код Тадије да дјечи дам по чоколадицу, кесицу бомбона, сладолед... Некако ми Божана дође к'о тетка, Тадија к'о течно, а њи'ова ђеца, прави анђели – искрена, отворена, ведра. (*Пруће отвореном прозору и загледа се вани.*) Извини, тетка, ово никад и ником нисам рек'о и мислио сам да никад и никоме нећу рећ', али кипјело, кипјело па прекипјело, а ти и Душан сте ме повукли за језик. Ко зна, можда је ово добро, можда ћу одсад мање режат'. Давно би' ово излај'о, али нисам мог'о због оца, знам колико вас воли, цијени и поштује и да сте му равни са Радом и са мном. Оче, извини!

Гроздана: Ех, ти мислиш течно посланик у Скупштини, а тетка службеница у Влади па морају имати. Што већи положај, веће обавезе и трошкови. Откуд сам могла знати да ти је до ручка, кафе и ракије? Е, јеси на крај срца, ситница, а он од ње направио драму.

Бранко: (*Иронично.*) Што је већа ситница, то је већа и драма. Лако је што ја тога дана у тој кући не нађо' ни ручак, ни каву, ни ракију, ни позајмицу, него не нађо' ни осмијек, ни ријеч, ни стисак руке, а први пут вам дођо' у кућу. Нека нама посланика и службеника, не може се без њи' такви' какви су (на срећу нису сви исти), али нека нам Бог чува комуналне раднике – њи'ово срце и душу, широку руку и ведар поглед.

Тадија: (*Улази ведар и насмијан држећи једну велику здјелу у рукама.*) Помаже Бог! Ама, ја рачунам добро је одјутрило, а оно потревио таман у вријеме доручка.

Бранко: Бог ти помог'о! Ниси ти поранио, него смо ми окаснили. Код нас ти доручак траје до ручка, а ручак до вечере, кад се коме навије, а матера и сека служе к'о у крчми, не би стигле да имају по сто руку и ногу. Гдје су ти Божана и ђеца?

Тадија: Одоше код шуре да му помогну пограбит' оно што смо нас двој'ца јуче покосили, а прије него пођоше, набраше трешања са оне наше дивурице па рекоше: „Однеси, Рада и Бранко и' баш воле.“ (*Пружа здјелу Ради, а испред ње је узео Гроздана.*)

Гроздана: Јој, што волим ове трешње, сочне су и добро киселе. Охладићемо их у фрижидеру и понијети на Пиву када пођемо на купање. (*Ставља трешње у фрижидер и окреће се Тадији.*) А што Така није тебе звала кад јој води Мркуља?

Тадија: Бога ми, Гроздана, по Подгорици сам свашта радио за пару, али то још нијесам ако мислиш на Мркуљу, а ако мислиш, да простиш, на ону другу,

Божана би ми ископала оба ока, а ни ја се не би' усудио, добро је оно загорело, не иде се тамо без момачког алата. Виђећеш какав ће ти Вукашин доћ', к'о рањеник са бојишта.

Бранко: 'Ајде, сједи, Тадија, да попијемо по чашу ракије, а за мркуљицу не брини, обавиће то Вуле, ко ће то боље од народног посланика, знају они угодити народу. Ууу, умало не реко' ућерат' нараду, глуво и далеко било. *(Смијуљи се, намигује публици и сипа ракију.)*

Тадија: Само једну, Бранко! Љетњи је дан, није за седника, да ни ви не дангубите, чека вас силан посао, а и ја се до'ватио неке оградe око куће и баште па никако да завршим, увијек испадне нешто прече.

Душан: *(Отвара витрину, вади флашу пића и пружа Тадији.)* Од јесенас ово чувам да поклоним некоме драгом. Испек'о па препек'о један казан дрење. То је она ракија која се пије лијека ради и на чашице, знаш како је закупити казан онако ситни' дрењина.

Гроздана: Има ли, Дуле, једна флаша те дрење за мог Вулета?

Душан: Секо, нема ни за мене, али за Тадију има.

Тадија: Душане, човјече, 'оћеш ли то да ми платиш фишек трешње, и то дивурица? Ама, ја то због ћеце, због Раде и Бранка, они у Подгорици гдје год сретну ону моју ћечурлију утрпају им сладолед, бомбоне, чоколаду... и то од њи'ови' студентских стипендија. Ево, дај ово Вукашину, он је посланик, а ја нисам ништа. *(Неуспјешно покушава да врати флашу.)*

Гроздана: Ето видиш и сам Тадија каже ко је нешто, а ко је ништа.

Душан: Знам ја, секо, ко је нешто, а ко је ништа, јутрос ми је пукло пред очима. Тешко је, мој Тадија, данас наћи човјека, а кад га нађеш, не дај га ни за шта на свијету и не гледај је ли ти род или није, не гледај је ли ти брат, кум, комшија или туђина... него је ли човјек. Ето, матор сам човјек, а тек јутрос сам то с'ватио, све ми до сада своје било ближе, драже, љепше, веће; а оно туђе ми било туђина, некако хладна и далека. Ама није тачна она народна да своје говно не смрди; ако је говно, заудара свако једнако.

Бранко: Ко ти је крив кад ниси учио од баке, она свему зна мјеру и цијену. Јутрос је, Тадија, питала за твог оца Марка. Нисмо јој смјели рећи да је умро, не може никуд на ноге, а морали бисмо је носит' на гробље.

Тадија: Вољели су се Душанови и моји родитељи као мало ко. Боже, како сам се само волио пришуњат' и слушат' како неђељом људују уз каву. А како је Ђурђа?

Бранко: Е', како је? Све је издало осим главе, а глава ради увијек тачно као швајцарац, без грешке и дан данас.

Тадија: Чудо Божије, без иједног разреда школе, а знали су шта је љу'ски, а шта не; шта је часно, а шта није; шта се мора због силе, а шта због образа; куд се треба поћ', а гдје се мора стић'; коме пружит' руку, а коме окренут' леђа; шта рећ' и када, а шта прешутјет'; шта и коме повјерит', а шта у гроб понијет'; кога држат' за свога, а кога за туђина, како се мјери по добру а не по

роду... Ко зна, можда се то не учи, него се човјек роди са тим.

Душан: Није то, мој Тадија, тешко знат', него је тешко не зинут' на туђе и веће, образ не зависи од образа него од гузице, да простиш, она човјеку образ поједе. Колико зине гузица отпозада, толико нестане образа испред.

Рада: (*Пружа Тадији пуну здјелу колача.*) Тадија, ево синоћ мама и ја правиле колаче, па понеси Божани и ђеци.

Тадија: Радо сине, да сам знао да ћете ви овако враћат' оне тричаве трешње не би' мак'о из дворишта.

Гроздана: Је ли, Радо сине, остало имало оне торте?

Рада: Јес', тетка, не брини, за вас мора бит'.

Лена: (*Помјера слушалице са уха.*) Је ли остало још онога ролата?

Рада: Добро си под слушалицама сконтала о чему се ради. За тебе ће бит' да неће ни за кога другог.

Веселин: Хоће ли бити и крофни?

Рада: Колико ти год душа пожели.

Гроздана: Синоћ смо, Анђо, Вукашин и ја са дјецом нешто мислили да би данас за ручак била добра јаретина на поврћу у црепуљи испод сача.

Анђелија: А ја и Рада баш сад мислиле да питамо шта да спремамо за ручак. Наложимо ватру на дворишту, ставит' сацак, на њега црепуљу, у њој поредати наизмјенично поврће и јаретину па одозго покрит' сачем и нагрнути жар. Морамо, Радо, припремит' одма' јер то се пече дуго и исти'а.

Вукашин: *(Улази сав рашчупан, раскопчан, подеран и првљав, тетура као пијан и једва се сручи на столицу.)*

Гроздана: Црни Вукашине, шта си то радио?

Вукашин: Луде говеди, људи моји, не знаш које је луђе, мука их саставити, а још већа раставити, побјешњали начисто.

Бранко: Кога си ти, течно, тамо мијењ'о – Мркуљу или бика? Што ти је, болан, шлиц раскопчан, да то није раскопчала мркуљица рогом? *(Смијуљи се на ће публици тобоже озбиљно.)* Е, шта све не мора радити народни посланик за добро народа, а нико им не вјерује колико им је тешко!

Вукашин: *(Дрхтавим рукама закопчава шлиц.)* Јадна Така, ни њој није било лако!

Бранко: *(Прилази Вукашину и ухвати се за нос.)* Тетка, када пођете на Пиву, понеси ону четку за рибање дрвених подова па га добро ишчеткај јер заудара на мркуљицу, не можеш му прићи без маске. *(Публици.)* У', како нам заудара народна влас'! Не дај, Боже, да га новинари намиришу, пуче брука, још кад би Таку извели пред камере и микрофоне па да она на'фали народну влас'.

Гроздана: Е, видјеће он свога Бога, памтиће овај дан док је жив, не звала се ја Гроздана. Заборавиће он и да има шлиц а камоли да га раскопчава по селу.

Ђурђа: *(Ударајући штапом о под, оштро и љутито.)* Докле мислите зановијетат' са тим беспослењацима, очамасте, љетни дан никога не чека. Анђо сине, ако је луд мој Душан и та његова секица која никад ништа

теже од кашике у руке није узела, ниси ти и та ђеца. Не питају сњегови, дијете моје, шта сте радили љети, него колико сте сијена сабрали за пре'ранити стоку. Јесте ли заборавили од чега се на селу живи?

Бранко: *(Покајнички излазећи са позорнице.)* Идемо, бако, ево одма'. И јесмо развезали празну причу, развукли од Марка до Новака.

Ђурђа: *(Тише и помирљиво.)* 'Ајде, злато бакино, 'ајде.

Тадија: *(Полазећи за Бранком.)* И ја сам вас зачам'о, к'о да је, Боже ме прости, какав свечани дан.

Душан: *(Полази за Тадијом.)* Ниси ти, Тадија, него ми смо развукли доручак к'о гладну годину - *(Гледа на сат.)* читав сат. Срећа што мајка, иако слијепа и глува, још све види и чује.

Гроздана: *(Узима трешње из фрижидера.)* Хајдемо, дјецо, на Пиву, на купање и сунчање! Веселине, понеси оне колаче и сокове.

Вукашин: *(Сломљено и молећиво.)* Ја бих остао кући да се одморим.

Гроздана: Ама, шта остао, не било те. Пресвучи се, нека ти то Рада опере, ушије и попегла, а ти пред нама на ријеку.

Ђурђа: *(Луна штапом о под.)* Радо, не буди луда к'о ти матера, пребићу ти обадвије руке само ако пипнеш до прња тога пексијана, ето му његове правнице па нека га она уљуђује, ако се од њих има шта уљудит'!

Вукашин: Радо, има ли охлађеног пива да понесем?

Рада: Има, течо, ето у фрижидеру.

(Гроздана, Лена и Веселин излазе са трешњама, колачима и соковима у рукама, а за њима се вуче Вукашин са пивом.)

Анђелија: Преживјесмо некако и овај дорачак, а за ручак шта нам Бог да.

Рада: Знала сам ја да се Банету накупило и да ће кад - тад пућ', али нисам знала да ће му тата ово истрпјет' и прешутјет'. Стрепјела сам к'о прут на води да се њи' двојица не поцапају око ових готована и лезиљебовића.

Анђелија: И мене је било стра', али сам се надала да Ђурђа *(Показује простом горе.)* све чује, па кад она одозго удари штапом, причи је крај. Колико ме само пута тако заштитила, Бог је поживио, кад ме нападну ни криву ни дужну, ни моја рођена мајка не би ме тако бранила.

Рада: Сила је бака. Не знам само како је спојила ону оштрину и златно срце.

Вукашин: *(Обучен за плажу, у једној руци носи смотану ону одјећу у којој је дошао од Ћаке, а у другој рибарски штап. Ставио је руку са штапом на уста, а погледом показује горе на собу бабе Ђурђе.)* Радо сине, дај свом течу ово среди, она аждаја од твоје тетке ће ме појести.

Рада: Добро, течо, стави ту. *(Смјешка се.)* Само да знаш да моја тетка није аждаја, а ја се добро сећам дана када је била од злата јабука, ружа румена, љубичица плава, зумбул, лане, ја'ње, пиленце... Треба ли још да набрајам, има тога до сутра?

Вукашин: (*Одмахује руком и одлази.*) Одох, ено ме чекају, опет ћу покусати врелу кашу.

Анђелија: (*Излазећи.*) 'Ајдемо припремит' то за ручак па трк на ливаду да се преврну они откоси од јуче како би се осушили па да се покупе послије подне, а ти си, Радо сине, лакша на ноге па ћеш дотрчат' који пут са косанице да стакнеш ватру и наспеш жара на сач да се равномјерно пече и одоздо и одозго.

Рада: (*Узимајући са гађењем Вукашинову одјећу.*) Добро, мама, само да овог народног посланика натопим у топлој води и детерџенту да се кисели и извучи смрад па ћу изапат' када се вратим са ливаде, а вечерас ћу покрпит' и попеглат'.

Анђелија: Само ти тако свом течи, а ја једва чекам да баки Ђуки испричам како си послушала њену заповијест.

Рада: Е, хајде само па да и ја отворим брњицу и да испричам све што знам и да види како је слуша њена сна'а, њена заклетва, и како се додворава овим „лезиљебовићима“ како их бака зове.

Анђелија: Многи су узалуд покушали бацити коску између нас двије, али зна Ђука да ја тако морам због Дулета.

Рада: Види, види, Душан није Душан него Дуле, Дуленце.

Анђелија: (*Смјешка се.*) Па и ми матори имамо право на мало њежности, а не само ви млади. (*Загрли Раду.*) Лајавице моја мала, шта би' ја без тебе, очи моје, моја лијева и десна руко! (*Излазе загрљене. (Завјеса пада)*)

Други чин

Позорница: *Иста као у првом чину. Анђелија и Рада постављају прибор за ручавање и храну на трпезаријски сто и уз то разговарају.*

Рада: Јеси ли видјела тече? Потрч'о за Ћаком к'о неслан. Ама, да је нека, човјек се не би чудило, а оно обична сеоска опајдара, шупља од врха до дна, нема га ко се ту није омрсио. Озбиљан, зрео и образован човјек и још народни посланик, а овамо без икакви' кочница, обзира, мјере и укуса, дај шта даш, крпа од човјека. Све сам мислила да у њему има нешто да ваља, него да га је тетка срозала, али сада видим да је то иста роба, нашла крпа закрпу. Не знам виша ни шта су нити на шта личе.

Анђелија: Свашта се ту, Радо, наталожило, свакаког муља и смећа. Ту је неко унутрашње проклетство да се узме све што се узет' може, све што се може цабе добит', без обзира шта је то – положај, звање, новац, храна, пиће или Ћака, шчепај док није неко други. И говно им је слатко ако је цабе. Све што је туђе, и љепше је, и веће, и слађе. Знаш, ови тобоже грађани што су још једном ногом у селу а другом у граду, кад дођу овамо

одакле су јуче кренули, мисле да им је ође све дозвољено јер су уобразиоли да су они неко и нешто и да је сељанкама, да простиш, част њима дат'. Тако они мали и јадни, у град не дошли, а из села отишли, али село остало у њима па нити су тамо нити амо, ни горе ни доље, него к'о онај чардак ни на небу ни на земљи, једино што расту у властитим очима и то све у ниђе и што се надимају да буду што већи к'о она жаба што је сћела да постане велика к'о во па од надимања пукла к'о мје'ур од сапунице. У праву си ти, и Грожђица је иста роба, виђећеш кад јој се пружи прилика да се доказује како кобајаги има шарма, како је пожељна, како је 'оће – потрчаће ни да трепне, ни да погледа Вукашина ни ђецу, ни да помисли на кућу и образ. И онако јој, кад дође у село, нико није ни до кољена, глава празна па плови међу облацима, а нос к'о громобран. (*Имитира како Гроздана хода уврћући задњицом и дигнуте главе и носа.*) Нема међу њима, дијете моје, ништа што није интерес, што није материјално, што није новац, што није престиж... Само их то држи на окупу. Жао ми је што су и ђеца плъунута они, њихова слика и прилика већ сад, а на шта ће личит' за десетак година стра' ме и помислит', али шта ће - куд ће крушка него под крушку, неће ивер далеко од кладе.

Рада: Е, јес' ми и то нека породица и нека срећа, далеко им лијепа кућа од нас. Како је све то вјештачко и умишљено, а празно и путо! Свако мисли само о себи и граби само за себе. Нема дана када се у Подгорици бар два - три пута не сјетим тебе, тате и баке и да се исто

толико пута не видим са Бранком и онако братски - наши не „поцапамо и не изуједамо“, а кад кренемо овамо, срце нам удара к'о лудо, а од њи' само удара нека туђина, даљина, празнина, 'ладноћа – да те Бог сачува. Не знам, мама, како то наш Дуле не види, него и' држи, Боже ме прости, к'о свеце.

Анђелија: Дуле ништа не види од своје доброте, све мјери душом и срцем, њему је љубав мјерило свему, али ми се чини да га је Бане данас добро заљуљ'о, да му је колико-толико отворио очи. Не могу ја Дулету да рекнем истину о њима, није моје да лоше говорим о његовим - о сестри му, зету и њи'овој ћеци, испало би да сна'а меће свађу међу њи', далеко било, него само ћутим и трпим, али зато Бане и' чита к'о отворену књигу и ништа им не прећути, што му на уму, то му на друму, а мене стра' да Дуле не помисли како га ја на то наговарам. Некад ми пуно срце што је Бане такав, а некад ме зазебе на дну срца, не пролазе у животу так'и добро, не каже народ залуд за језик да пса треба држати привезана и да је глави најсигурније када је језик за зубима или да језик пали, а глава плаћа. Пожури, сине! Шта си се распричала и то да је о чему, оно ни о чему па повукла и мене низ воду. Сад ће ови да навале к'о скакавци, к'о гладна година.

Бранко: (*Улазећи.*) У', али ручак мирише све до Луке. Никад ми се више није журило кући. Кад се буба косом, мора се добро бубат' и по тањиру. (*Облизује се и мирише храну из топрака.*)

Рада: (*Провокативно.*) Види, види бате, ми о скакавцима, а вук на врата. Он је секи први на тањир, да ми је такав и међу људе.

Бранко: Е, нек је онај твој Рудоња заприличио за људи, за све остале ћемо лако. Ено га читаво љето копа ногама и буче по Жабљаку. (*Опонаша вола који копа ногом, врти главом и буче.*)

Душан: (*Улазећи, пјевуши.*) Почело је, почело! Сад је на реду да мекеће она коза из Јеринића па ће за њом да кликће Ћимпо, сиви соко са Заграђа...

Бранко: (*Упада оцу у ријеч.*) Е, вала, овога дана, секо, неће душмани уживат' у нашем чашћавању. Не да бато за три града на врх златне горе. (*Загрли и пољуби сестру.*) А јеси ли виђела како се и старка лоповски смјешка, надала се и она да ће перје летјет' на све стране. (*Сједа за сто.*) Кажу да Пироћанци, невиђени шкрци, српски Шкоти, једу пиле само када су болесни или они или пиле, а ми једемо јаретину само кад' дођу теја и течно са својом младунчади. Кад њи' нема, боље је јаре за паре па платит' порез, струју, огрев... купит' со, уље, дуван, кафу, шећер... него га појест'. 'Фала ти, течно, до неба - да није вас, народни' посланика, не би било ни јаретине (*сажаљиво*) јер се нешто не разболијевамо ни ми ни јарад.

Душан: Кад већ набрајаш, мог'о си споменут' патике, фармерице, јакне, телефоне, школарине... и то све пута два.

Бранко: Е, да знаш, оче, та јарад се хране са моје косе и са секини' грабаља, па није гре'ота ако својом кожом плате наше патике, фармирице, јакне, телефоне...

Душан: Ала имаш ниску тачку паљења, сад па сад планеш. Ако ти угризаш, ујешће и тебе неко макар за реп, мораш бити спреман на то. Ево иду наши Пивљани са купања, сад ће бит' те каменита, те брза, те хладна...

Бранко: Нека их, 'фала Богу, овај ручак једе мене чекајућ' њи'. Мљац, мљац, мљац... *(Облизује се.)*

(Веселин, Лана, Гроздана и Вукашин улазе једно за другим, сједају за сто, миришу храну, облизују се и трљају руке чекајући да Душан прочита молитву па да почну јести, а кад почну, једу као да су побјегли из глади па кад се наједу, растурају остатке хране по тањирима као да им је криво што и то нису могли појести.)

Вукашин: Ама, Пива па Пива, не знам шта тражимо на оној водурини. Брза и хладна као гуја, нигдје да се човјек опусти и ужива, нити шта да види, нити да помирише ни да чује.

Душан: Реко' ли ја вама шта ће бит'! Вуле, Пива је так'а как'а је и можеш је так'у вољет' или не, али је не мо'ш мијењат' нити мо'ш одређиват' однос други' према њој. Ми је волимо баш зато што је брза и 'ладна, што је бистра и чиста, што је 'ировита и валовита. Ми јој волимо боју, мирис и укус, волимо њен глас и када је шапат и кад је шум, и кад је 'ук, и кад је урлик. Волимо је и кад је мамена и дивља и кад је мирна и питома. Волимо је и на јави и у сну, и кад је не видимо и кад је

не чујемо, Бог нам је дао такву как'а је и 'вала му на томе. Напуни она нама сва чула љепотом. Има се крај ње шта и виђет', и чут', и помирисат' – само треба знат' гледат', слушаат' и мирисат', мораш имат' здрава и отворена чула, а не, да простиш, само здраву и отворену тртњачу.

Вукашин: Ти, Дуле, волиш ту Пиву као да ти је род рођени или каква вижла из момачких дана.

Душан: Него шта је, него род рођени. Поред ње се родио, уз њу раст'о, с њеним шумом заспивам и уз њега се будим, миришем и удишем њену свјежину дан и ноћ... Додуше, волио би' ја и неку другу ријеку која би ми текла поред имања и неку другу планину која би се овако заштитнички надвила изнад села умјесто Вучева. Није ту у питању љепота природе, него отвореност душе за њу. Ко не воли једну ријеку или планину, неће вољет' ни другу – ту је проблем у човјеку, а не у ријечи или планини, ту човјеку нема лијека.

Вукашин: Признајем да ми једино од млада мяса нема лијека, свеједно да ли је пријесно, печено или кувано па да се ми прихватимо паметна посла.

Бранко: Хвала Богу да неко каже нешто мудро. Нама испуцаше усне чекајућ' да се отац помоли и почне па да и ми остали навалимо, а оно њему се језик одвез'о па ударио у филозофирање, етику и естетику.

Душан: Извините, ђецо, кад ми неко пипне у Пиву или у Вучево, начисто се заборавим па, што би рекла мајка Ђурђа, да прости ова софра, ударим у прдњаву, а ви гладни чекате. *(Душан, Анђелија, Бранко и Рада устају,*

крсте се и понављају молитву у глас са Душаном, остали сједе, ћуте и подсмјешљиво их загледају.) 'Оче наш, који си на небесима, да се свети име Твоје, да дође Царство Твоје, да буде воља Твоја и на земљи к'о на небу, 'љѐб наш насушни, дај нам данас, и опрости нам дугове наше к'о што и ми опраштамо дужницима својим, и не уведи нас у искушење, но избави нас од злога. Амин!'“ (*Прекрсти се и вади печење, а за њим сви сипају храну скоро истовремено, као да су из глади утекли.*)

Гроздана: Збиља, Дуле, докле ћеш нас ти тушити и затупљивати са овим Ђурђиним будалаштинама пред свако јело, као да Бог, ако га има, само тебе слуша, као да нема паметнијег посла него да слуша како се Душан моли па да полети да свом Дулету испуњава пусте жеље?! Ено га паде трчећи!

Душан: (*Прекрсти се.*) Опрости јој, Боже, не зна шта говори! (*Гласом који не трпи приговор.*) Кажи ти мени, сејо, шта има неваљало у томе да се ручак почне свечано, у тишини и молитви, шта има лоше у томе што пожелимо ред и склад у васељени, треба ли бити захвалан за мир, срећу и 'љѐб, је ли се ред опоменут' да не срљамо у искушења, је ли грије' у молитви пожељет' срећу или наглас казат' оно што желимо?! Нас та молитва сваки пут све чвршће веже једне уз друге и стално нас опомиње да будемо бољи људи. Видиш, ручак, ако није свечан, ако је без молитве, онда је он само обично кркање, ждерање, просто пуњење трбушине. И да знаш, секо, у ову кућу си увијек

добродошла, али ође не мо'ш да уредујеш, ође уредујем ја са Анђелијом и овом ђецом како знамо и како се договоримо. И још нешто – под овим кровом Ђурђина је и прва и задња све док је жива, а нека јој Бог да још доста година. (*Устане и прекрсти се, а са њим и Анђелија, Бранко и Рада.*) Боже, поживи нам Ђурђу што дуже можеш. Чуће се овдје Ђурђина и када је више не буде међу живим, живјеће међу нама и чуће се њена док је Анђе, мене и ове ђеце. Има се од ње шта чут' и научит' за сва времена.

Гроздана: (*Љути.*) Извини, Душане, нисам знала да си је већ уписао у светице, нешто сам се заборавила и помела.

Вукашин: И ја се начисто изгубим, заборавим и пометем када ми овако замирише печење.

Бранко: То је вама, народним посланицима, професионална деформација, лијепо вам је само оно што се може прогутат' и да простите просрат', што се може у се, на се, пода се и у новчаник, такав вам дубоко филозофски, религијски и етички поглед на свијет и живот. Збиља, течно, пише ли вам то у свечаној заклетви коју на почетку мандата дајете Богу и народу?

Вукашин: Али овај твој дрипац, Душане, има дуг и поган језик! Што му га мало не прикратиш?

Душан: Све му, мој Вуле, можеш скратит' осим језика, так'а је то погана сорта, а и кад би му мог'о забранит' да говори, како би' онда знао шта мисли, онако га пустим да млати језиком колико 'оће, а наћ' ће се увијек неко ко ће га због језика млатнут' по тинтари.

Бранко: Течо роде, пас који лаје не уједа, него ти само свог посла – пси лају, каравани пролазе. Додуше, припази мало на Душана, чини ми се да је од јутрос преврнуо капу, к'о да је, да простиш, по трњу пиш'о. Чули га мало прије, а кад тај окрене ћурак наопако, онда и ја овако бласав, каквог ме је Бог дао, повлачим језик на сигурно и гледам да сам подаље од њега, што је сигурно, сигурно је.

Гроздана: (*Пренемажући се проба да промијени ову за њу непријатну тему.*) О, јест данас упекла звијезда, нигдје ни облачића ни вјетрића, ова ведрина уби човјека начисто.

Анђелија: (*Наставља тамо гдје је Душан стао.*) Не убија, Гроздо, вријеме нас, него ми својом безвољом убијамо вријеме. Вријеме треба прихватит' к'о Божије давање и радоват' му се - и када је ведро, и када је мрачно, и када је топло, и када је хладно, и кад жеже, и кад мрзне, и када вјетар звижди и завија, и кад пирка и ћарлија, и кад киша пљушти к'о из кабла, и кад ромиња к'о са гране, и кад снијег провијава к'о лептирице, и кад сипа к'о из рукавице... Вријеме је лијепо зато што је промјенљиво, непредвидиво, узбудљиво... па, драга Гроздо, радуј му се онаквом каквим га Бог даје и уживај у њему, бићеш задовољнија и срећнија, и неће ти бит' ничег мало, нити ће ти бит' ичег преко главе. То ти је наша сељачка филозофија, а и од нас, сељака, може се понешта научит', него нас, драга моја, нико нити слуша нити гледа, једино ако им затребају наше грбаче и

жуљеви и ово што стекнемо у муци и зноју са крви напола.

Бранко: Ама, не могу да вјерујем да се моји родитељи у нечем не слажу са течом и тетком, изгледа да се клима мијења, вријеме прогледало у посљедњи час. Тејо, не брини, сад сам ја на твојој страни премда се ни у чему не слажем с тобом. Вријеме заиста у човјеку убија све, срећа је једино, тејо моја драга, што нам апетиту не може нашкодит'. А ти пусти Анђелију, ова врућина и врелина поред шпорета удариле јој у главу па мозак прокључ'о и ради двјеста на сат и нико га нити смије нити може зауставит'. Так'а је наша Анђа кад јој преври и прекипи, нико јој не смије ни ријеч рећ', чак и Дуле је мањи од макова зрна, а Рада и ја се склонимо у мишију рупу и чекамо да олуја мине, једино се баба Ђурђа усуди и то само понекад накашљат' или кучит' штапом о под, али и то к'о онако не'отице. А, кад олуја мине, наша Анђа опет мека к'о душа, на рану да је привијеш умјесто мелема.

Веселин: *(Брише умаићену браду и облизује масне прсте.)* Ко би рекао да је овако лијепо јаре у топраку! Човјеку никад доста! *(Вади себи у тањир комаде меса.)* Када их гледаш онако космате, чупаве, рогате, дивље... рекао би да нису ни за шта, а оно види, човјек не може престати док му очи и вилице саме не стану.

Рада: Ниси ти, Веселине, видио колико су то веселе и безбрижне животиње! Како се само знају маштовито играт', елегантно трчат', грациозно скакутат'... Да видиш оне крупне очи и у њима час упитан, час зачуђен,

час изненађујући поглед, па оно високо, чисто и ведро чело, поносне рошчиће, немирне уши... А тек, када их чешће храниш и појиш или им пружиш из руке коцку шећера, видиш како ти се искрено обрадују, како ти радосно трче у сусрет, како ти из захвалности лискају руку. Много, много се тога лијепог и доброг може научит' од животиња, само и' треба вољет', бринут' се о њима и дружит' се са њима.

Веселин: Хвала ти, Радо, на томе друштву. Ја волим да се дружим са њима само када су у тањиру. (*Задовољно се смије својој тобожњој духовитости, док га Рада гледа са жаљењем.*)

Рада: Кажу, да ко не воли животиње и биљке, тај не воли ни људе.

Веселин: Их, љубав – типично за цурице! Зар ти, Радо, ниси то више прерасла? Каква љубав – трице и кучине! То ти је, Баја, чиста биологија – парење, брате, или физика – трење, бураз, природне науке, то је закон. Је ли тако, Бранко?

Бранко: (*Иронично.*) Тако је, тако је, Весели, само треба себе вољет', а други нека воле себе, ама не знам гдје и од кога изучи те силне природне науке.

Веселин: (*Поносно.*) Учи Баја, учи.

Бранко: (*Саучеснички.*) Учи, учи, Баја, нека ти је са срећом и нека ти је Бог на помоћи ако ти има још спаса, а чини ми се да си ти изучио све што ти у животу треба.

Душан: (*Подигне плећку и окреће према прозору.*) Да видимо шта нам плећка каже!

Гроздана: Није ваљда, Душане, да ти још увијек вјерујеш у те Ђурђине бапске приче, аман ти нема лијека, Ђурђа те затукла и затровала од тјемена до задњег пршљена.

Душан: (*Иронично*) Добро је, сејо, да тебе није, нека нам бар неко у фамилији буде паметан. Но, мало те прије гледам како огледаш у тоз у кафеној шољици па не знам је ли то бапска прича. Тоз је тоз, а ово је некад имало мозак, какав – такав али мозак. Не знам, кад си ми већ тако проду'овљена, шта тражиш у тозу и како не с'ваташ да домаћин треба стат', добро размислит' и казат' оно од чега стрепи и чему се нада да се знају чељад чуват' и припремат'. Плећка је само лијеп повод за ту причу о вјери и нади, о страху и стрепњи. Домаћин, ето, уз плећку својима искрено каже чега се боји и шта то жели па се његови по томе равнају. Одувијек је то било тако под овим кровом и биће док је мене, а чини ми се да то и ова моја ћечурлија разумије, воли и при'вата. Плећка је, дакле, само повод за разговор, мало загонетан, али искрен и дубоко љуцки. Ето тако то с'вата и разумије овај твој затучени и замузени брат, а плашим се да нисте ви који сте завршили те високе школе прескочили неке једноставне а важне лекције.

Анђелија: Кажи, Душане, па коме се не слуша, нека зачепи уши.

Душан: (*Прича загледајући у плећку.*) У кући је, 'вала Богу, све чисто и свијетло. Амбари су крцати, а торови пуни. Међу чељади нема грке ријечи. Година ће бити

родна. Зиме се треба чуват', могла би бит' дуга и оштра, зато се треба добро припремит' храном и за стоку и за чељад и прибавит' доста огрева. (*Смјешка се.*) Богами, ево у сред плећке барјак.

Бранко: (*Пјева*) Соко Ћимпо са триста сватова
лети Ради са своји' дворова.

Рада: (*Љутито замахује тањиром на брата.*) Тата, реци му да умукне или ћу га тањиром гађат' по вр' главе.

Душан: (*Смјешкајући се.*) Овај барјак, чини ми се, оде директ Костићима у Јериниће.

Рада: (*Пјева ликујући.*) Спрем'те се, спрем'те сватови,
Вера вас Бранкова чека.

Вучина: (*Улази и весело каже.*) Ево и мене! Ко ме то треба поћ' у сватове?

Бранко: Течо одлучио да уда тетку па тражимо младожењу, а ти дође к'о кец на десетку, а и удавача само што не полети.

Вучина: Нека буде што ће бит', само ако се Вукашин не љути.

Бранко: Вукашин је и удаје, он себи јуче наш'о ође праву прилику, усрећио се чо'ек код Ћаке.

Вучина: Види, види Вулета, тек стиг'о, није се честито ни распремιο, а већ улетио Ћаки у забран. (*Глади бркове.*) Ама, пусти Ћаку и Вулета, дајте мени тањир за ову јаретину, намиришем је ја преко седам села. Ће ће јаре вуку умаћи?

Душан: Не каже се 'Ће ће јаре вуку умаћи?' него 'Ће ће јаре шумару умаћи?' Сједај, Вуче, и послужи се! (*Рада доноси Вучини тањир, нож и виљушку.*)

Вучина: (*Сипа себи и трља руке.*) Чим сам видио да стижу Подгоричани, знао сам да ће јаре кмекнути.

Бранко: Ето и Вучина скужио кад се једе јаре у овој кући, али у над Бога и моје теје неће ни у тебе Вуле сва јарад бити на броју, колико је сутра пасће једно на жртвеник.

Вучина: (*Похотљиво загледа Гроздану и суче бркове.*) Бога ми ви Подгоричани сваке године све млађи, љепши и некако ватренији.

Гроздана: (*Врти се на столици, полако повлачи сукњу изнад кољена, извија се у пасу, облизује усне, подиже обрве, поправља фризуру и испод ока погледа Вучину.*)

Бранко: Јесу, јесу, Вуче, нарочито течно. Погледај га како се врти на столици, повлачи сукњицу, извија се у пасу, облизује усне, подиже обрве, глади косу и погледа те испод ока.

Вучина: (*Покајнички гледа Вукашина.*) Право кажеш, Бранко, посланику пријају скупштинске клупе.

Вукашин: (*Смркнуто.*) Свог ти посла, Вучино. Чекић у руке па у шуму, за то те народ плаћа. Знаш колико их има који твој посао једва чекају? Могао бих се ја за то побринути и рећи коју тамо гдје треба.

Гроздана: (*Отворено кокетирајући.*) Пусти ти њега, Вуле, и моја се нешто пита, а док је мене, за тебе нема зиме. По тебе се види колико волиш шуму и колико те

она држи у снази и кондицији, родио се за шумара, такви држави требају.

Вучина: (*Заносно.*) Не могу без шуме ни неђељом, него из чиста мира одем у Букве да се надишем оне њи'ове зелене свјезине и ослушкујем шапат вјетрића у лишћу или кренем уз Јелиће да се причестим оним једрим мирисом јелове смоле, да уживам у струјању вјетра између јелови' иглица и да се дивим танкој висини млади' јелика и оморика или се попнем на Брезову раван да ме опчине брезе бојом сребра и немирним дрхтајем њихови' гранчица и страственим треперењем и шапутањем лишћа. Ни ноћу не могу без шуме. Отворим прозор па слушавам оне тајанствене шумове што допиру из ње, слушавам је како дише и мирише све док не заспим, а онда у сну видим себе како сам у хладовини неке липе растурио ноге и руке на све четири стране па пуним плућима удишем жути медни мирис њеног цвијета. (*Рашири руке и одмахне главом.*) И', милине, људи моји!

Гроздана: Како ти широко и дубоко волиш, баш онако раширених руку и са дна срца! Очи ти пламте од силног жара у теби. Што бих вољела видјети Букве, Јелиће и Брезову раван и покупити све те чари шуме у себе.

Вучина: Па хајде са мном, управо сам пош'о горе. Слушаћемо у Буквама дубоко, задовољно гукање голубова, у Јелићима поносно кликтање орлова, а на Брезовој равни мужевну рику срндаћа. Још кад превече онај прохладни ноћник са Вучева проструји кроз

човјека, одједном постане упола лакши, једрији и бржи. Их, кад ти то све уђе, само што не полетиш!

Гроздана: *(Устајући.)* Хајдемо, Вуле, једва чекам да све то видим, чујем, помиришем и осјетим, да ми то све уђе до краја. *(Вучина и Гроздана полазе. Сви гледају у њих са невјерицом, Дуле врти главом, Вукашин гризе усне, Анђелија се кришом крсти.)*

Бранко: Тејо, откад то ти волиш шуму? Зар није данас врелина и спарина? Вуле, јеси ли понио чекић? *(Гроздана и Вучина излазе и не обраћају пажњу на пецања. Бранко прилази Вукашину и утјешно га тапша по рамену.)* Не брине, течно, прича се да Вучина добро чекића. Шта си мрке објесио брке? И ти си јуче к'о мамен и неслан потрч'о Таки. Чим рашчупаш нечију коку, одма' припреми и ти своју. Него 'ајде, течно, да ми запјевамо ону о шуми и пањевима. *(Бранко загрли Вукашина и пјева.)*

Ја сам Јању милов'о на пању
па се Јања преврну са пања,
у незнању преврну' се на њу.

Или има она још љепша:

Ао, букво, мој дебели 'ладе,
у теби се копиљани граде.

(Намигује Ради.) Дај, течно, шта си се снуждио као да су ти све лађе потонуле. Не брине, тетка је карактер, а можда није ни истина оно што причају за Вучину и његов чекић, а ни пањеви ни буков 'лад нијесу што су некад били и што се у пјесми пјева, измислиле лоле.

Вукашин: (*Устаје.*) Пусти, Бане, није ми ни до пјесме ни до приче, идем поправити Ћаки ограду, јуче је онај бик порушио, а њој сиротој то нема ко закрпити.

Бранко: (*Подсмјешљиво испраћајући Вукашина на врата.*) Понеси чекић, течо, требаће ти око ограде и пази гдје чекићаш, немој да оманеш.

Душан: (*Устаје и крстећи се разочаран.*) Сачувај, Боже! Ово све ударило у луд вјетар па ни бриге ни памети, ни стида ни образа. Ето куда безглаво срља тај свијет без љубави и вјере, без Бога и човјека. Сад ми је јасно од кога је Веселин наслиједио таленат за природне науке, за парење и трење. (*Одмахује руком.*) Вране им попиле мозак.

Бранко: (*Крстећи се.*) Хвала Богу, отац ми проглед'о.

Душан: Уједај, само уједај, псето безобразно! Одо' избацит' из 'ладова оне јучерашње откосе да се боље суше, а ви дођите за сат - два да покупимо у навилјке и убацимо у шталу. (*Анђелија и Рада распремају трпезаријски сто и перу суђе.*)

Лена: (*Пред огледалом чупа обрве и мазно негодује.*) Боже, како су ми се капци спустили па ми очи дошле мале као у миша.

Бранко: (*Примагне столицу, сједне наспрам Лене и почне је тјешити.*) Ништа је то, секо, данас то хирурзи брзо и лако рјешавају. Подигну ти капке и испод њи' искоче очи као кад имаш тврду столицу. (*Натегне се па стењући избуљи очи.*)

Лена: (*И даље се огледа.*) Стварно?

Бранко: Најстварније. И још је безболно и уопште није скупо. Него и носић ти је некако шпицаст к'о кљун, а само једним хирушким захватом мог'о би постат' онако симпатично прћкаст и затупаст потпуно у складу са твојом фацом. (*Истраживачки је загледа.*)

Рада: (*Подсмјешљиво, прстима подиже врх носића.*) Био би ти исти к'о у његове Веричице.

Бранко: (*Ставља стиснуту песницу на нос.*) Не, него к'о бабура у оног Сивоње са Жабљака.

Рада: (*Исплази брату језик.*) Љубомора што му љепотом не можеш примакнути ни на три конака.

Лена: А раде ли то са носом у Подгорици?

Бранко: Раде, како да не и то баш онако рутински. (*Сажалјиво, слегне раменима.*) Само су Милошу рекли да му нема лијека, да се од гована пита не прави.

Рада: (*Удара брата рукама по глави.*) Е, ово ти је за Милоша, а ово ти је за Сивоњу, ово ти је за Рудоњу, ово ти је за бабуру, ово ти је за Ћимпу, ово ти је за питу од онога...

Бранко: (*Смијући се заклања рукама главу.*) Дај престани, извинићу се свим ти твојим Сивоњама, Рудоњима, Бикоњима, Ћимпоњима, Бабурићима и осталим Репоњама и тој пити од онога...

Лена: Је ли де, Бане, да су ми и уши клемпаве?

Бранко: Ја се чудим да то већ нијеси ријешила, него ти изгледају к'о у оној народној загонечи – два локвања око пања. И усне су ти, сестро моја, некако исувише танке, оштре и опаке па би се човјек, када кренеш да га љубиш, мог'о препаст' да га хоћеш угрист', или би им'о

осјећај да ће га шарка печит' међу оба ока. Много би љепше биле да су онако пуније, топлије, да нису тако оштре и строге.

Лена: Баш и то раде?!

Бранко: Покажу албум фотографија усана, па ти изабереш које ти се највише свиђају и они ти ураде тачно по жељи тако да те ни рођена мајка не може препознат', а ни ти саму себе, кажем ти, чудо од љепоте. Брат брату, ти извођачи радова на твојој глави су много фушерили, радили су, брате, без имало љубави и смисла, к'о ни себи ни своме, к'о да им се журило на партијски састанак па да само пос'о испуште из руку или к'о да су били плаћени по минути па шта испадне да испадне. Плашим се да су исто тако извели и унутрашње радове у глави, ко зна шта је све тамо погрешно спајано, изостављено или непотребно уметнуто, а ту ти је медицина још увијек, на срећу, беспомоћна јер да и то могу поправљати, каква би тек онда чудовишта и наказе правили од они' који никада нису задовољни собом и стално би нешто клесали, кресали, брусили, вајали, мијесили... који би шћели умјесто родитеља да праве сами себе.

Рада: Лено, сестро драга, зар не видиш да те Бане добело зеки?! Све те вјештачке обрве, трепавице, нос, уши, усне... све ти је то неприродно, 'ладно, туђе. То мени изгледа к'о кад у велику, румену, глатку и сјајну јабуку удариш ексере разних облика, боја и величина па од оне једноставне љепоте и склада добијеш наказу. Ето, то би за паре од тебе направили ти назови естетски

хирурзи, само да те се дочепају и да скуже да имаш пара, а да немаш ни двије чисте у глави.

Бранко: Пушти ти Раду, шта она зна шта је љепота, одрасло у овој дивљини, међу овим брдима, нити куд ишло нити шта виђело и кад оде у град, њој су ти ова брда и шуметине стално пред очима па од њи' ти ништа не види – слепица, ја ти кажем, код очи без очи, а још су то Анђелија и Ђурђа замузле у мозак да нема љепоте „док не роди мајка“. Само ти уради што си наумила па ћеш видјети кад у пољу синеш „к'о јарко иза горе сунце.“

Рада: Што не оставиш на миру Лену, а те ексере љепоте не закуцаш својој Вери, имало би се ондје шта добро крпити и поправљати?!

Бранко: (*Одушевљено.*) Оно је савршенство љепоте, ондје се нема шта ни одузети ни додати, Божије чудо од склада и љепоте, него ти то не видиш од силне љубоморе.

Рада: Јес' мени тебе жао, бато, што ми остаде тако млад код очи без очи. (*Излази из собе.*)

Лена: Груди су ми отромбољене и висе као мртве, нимало живота ни снаге нема у њима. Могу ли их они подићи, учврстити и ушиљити као да ћу пуцати из њих. (*Показује какве би груди жељела.*)

Бранко: Ту им је, Лено, машта неограничена. Нуде ти различите величине - све по бројевима, к'о ципеле, па по облику - округле, дугуљасте, јабучасте, крушкасте, љевкасте, па у облику диње, дуње, бундеве... па по чврстини - те оне чврсте к'о камен, па спужавасте, па

меке к'о дуван, па оне што се преливају к'о вода или оне што шуште к'о свила... ту се најтеже определијелит' за једне. (*Рукама показује различите облике и чврстине.*)

Лена: А могу ли се изабрати једне на примјер за плажу, друге за кафиће дању, треће за дискаће увече...

Бранко: Не знам да ли је медицина баш дотле стигла да сисе носиш у ташни па да стављаш оне које су у том тренутку на тржишту најтраженије. Мораш се о томе распитат'.

Рада: (*Улази и носи двије велике румене јабуке. У једној од њих су без икаква реда закуцани ексери различитих материјала, облика и величина. Показује прво једну па другу јабуку.*) Лено сестро, погледај ову једноставну природну љепоту, а сада види ову наказу у коју смо уградили оно што јој по природи не припада. Тако и Бранко 'оће да од тебе направи чудовиште па да се послѣје исмијава с тобом. Видио да се лако палиш на будалаштине па ударио у зезу.

Лена: Што јес, јест, ја се лако палим на све што је ново и необично, али ми страшно смета што ми је гуза много спуштена. (*Бранку.*) Могу ли је они подићи?

Рада: Ама, иди до бестрага, теби нема лијека!

Бранко: У праву си, Лено, пусти груди и главу, важна је гуза, то си требала давно урадит' јер што си старија, то ће ти бит' све већа и нижа к'о наћве, к'о у какве друмфуље.

Лена: Ту сам потегла и на маму, и на тату - и њима су обома гузичетине до кољена. Је ли онда и мама друмфуља?

Бранко: *(Једва суздржавајући смијех.)* Ууу, далеко било, ће ће ми рођена тетка бити друмфуља.

Лена: А може ли мушко бити друмфуља?

Бранко: Е, може и то сто пута и већа и гора од било каквог женска.

Лена: Је ли Вукашин друмфуља?

Бранко: *(Гледа има ли кога у близини.)* Глуво било, ће ће, бона, течно и то, да не чује ко, народни посланик па бит' друмфуља!

Лена: Шта значи та ријеч друмфуља?

Бранко: Друм је пут, а фуљати значи путовати и радит' уз пут оно, знаш оно, оно брате, ама, како не разумијеш, знаш оно од чега се може направити дијете ако се не пази.

Лена: А, то, па што, брате, не кажеш лијепо туцати се уз пут?!

Бранко: *(Тобож се стидљиво, заклања лице рукама.)* Е, то, то па се од тога да простиш гуза спушти до кољена.

Лена: Ја волим путовати, хоћу ли онда и ја бити друмфуља?

Бранко: Имаш све предиспозиције не само да будеш права правцата друмфуља него да догураш до народног посланика и у Скупштину уђеш, а имаш и родитеље од којих можеш учит', *(тужно)* ипак, ја ћу се молит' да те та слава заобиђе, не могу бит' толико пакостан, сестра си ми.

Лена: И велиш, намјештају друмфуљама гузе баш онако како оне хоће, све како им се каже и нацрта. *(Рукама подиже гузу и загледа је.)*

Бранко: Кажем ти, могу све да измијене, само ти рупу оставе на истом мјесту. Чудо је медицина данас! Куд ћеш даље, кад могу и пол да ти промијене, сад па сад ти уграде, да простиш, ону стварку.

Лена: Јупи! И онда имам обоје.

Бранко: Па, нисам баш сигуран да ли обоје можеш за посве задржат' и да ти обоје буду у функцији па да се међусобно крешу, то ћеш се морат' тамо распитат'.

Лена: Хоћу, чим се вратимо у Подгорицу, само ће тешко бити измамити лову од ових мојих шкртаца, као да им је гуја у новчанику па никако да га отворе. Заостало је то, болан, јуче је то из села па нити зна шта је лијепо нити шта је модерно.

Бранко: Не зависи то ни од села ни од града, већ се то роди или не роди са осјећањем за лијепо и модерно, роди си заостало и затуцано па то ви савремени и прогресивни не можете поправит'. Ево, мене и ову моју сестру Раду не би могли поправит' сви естетски хирурзи на свијету, ни сви модни салони са њима, ни космополитски етичари и естетичари - не дају нам Пива и Вучево, они су ту у нама са своји' неколико милиона година – не мијења се то тек тако. Не тумба се лако наглавачке оно што је миленијумима било узгор, не дају се тврда пивска буковина и боровина. Срећа је да је то на волшебан начин нестало из тебе и Веселина и да идете у корак са временом па нам кућа неће бити међу посљедњим у цијелој Пиви.

Веселин: Ви ћете сада да купите сијено, а шта да радимо Лена и ја? Убисмо се од досаде.

Бранко: Хајте са нама, урадите нешто корисно за ову кућу, а и за себе, бићете онда важнији и значајнији и себи и другима. Да знате како сијено лијепо мирише, како вјетрић пријатно хлади загријано тијело, како се мишићи на грабљама и вилама затегну к'о струне, како сваки дамар трепери и игра, како се човјек обрадује сваком новом навилку к'о своји' руку дјелу... 'Ајте да се научите уживати у раду.

Веселин: Хвала ти, Бане, мене рад убија, то ми је досадно и безвезно. Има ли турисата на Шћепан Пољу?

Бранко: Има више него икад.

Веселин: (*Устаје и трља руке.*) Онда одох тамо нешто креснути.

Бранко: Пожури! Због тебе и због кресања, парења и трења са тобом су само и дошле силне Њемице, Чехиње, Рускиње... и само чекају да то одраде са тобом па да се срећне врате кући.

Веселин: А има ли Швеђанки?

Бранко: Њи' највише, немају се сиротице гдје и с ким кресати у Шведској па дошле код нас на Шћепан Поље да се паре са биковима из Пиве.

Лена: Има ли Талијанчића?

Бранко: Има и' колико 'оћеш. Код њи' тамо на Средоземљу женске нису оћке и нису довољно уштовљене, препариране, напумпане, намазане, офарбане, уфрчкане, намирисане... па запуцали нама у Пиву - нашим скорупачама.

Лена: Веселине, идем и ја с тобом! (*Поправља и затеже одјећу, огледа се, врти задњицом, ставља*

наочале за сунце...) Сестра је спремна, права друмфуљица. Идемо, Веселине! *(Полазе.)*

Веселин: Хајде, Бане, и ти с нама, могу они то порадити и без тебе, а севап је да и ти нешто креснеш.

Рада: Остави Бранка на миру, има он своју козу у Јеринићима.

Веселин: Он значи опћи са козама. Има тога данас колико хоћеш - модеран свијет, гурају га гдје год нађу рупу и примају све комаде приближно исте величине и облика као код људи и праве га од разних материјала па га носе у ташницама. Види, види Банета, ко би рекао да је толико напредан и свјетски човјек, а ја све мислио да је био и остао она пивска заостала задртина.

Бранко: Пушти, Весели, шта трабуња Рада, то она своју будућу сна'у зове козом, но да знаш не остаје дужна ни она њој, а овамо, кад су заједно, те „Ће си снајка, драга моја Веки, секо драга...“ а она „Раска душо, љепото моја, злато секино...“ *(Имитира удворништво.)* Козе су само кад мени треба напакостити, а мени се чини да је то страшна увреда не за њи' двије него за козе. Добро си ти процијенио, Весели, ја сам ти онај забити Пивљанин, сељачина са дна каце, нисам ти ја за та ваша модерна кресања, парења, трења или... не знам како то све не зовеш.

Веселин: А, ти си значи за ону плактонску љубав – ствар у руци, рука на ствари, а никад ствар у ствари. *(Показује рукама и малоумно се смије.)*

Бранко: Тај чико коме су неки полуписмени бјелосвјетски мангупи приписали ту тобоже духовиту

мудрост не зове се Плактон него то је грчки филозоф Платон.

Веселин: Ама, знам да је неко грчко мудро. Хајде, ћао, Плактоне, или, Платоне, свједно, скупљај сијено, а ми одосмо у живот! (*Излазе и машу рукама.*)

Бранко: Само путујте и не заборавите куд и због чега идете, ако уопште знате куд и зашто сте кренули и камо то безумно срљате!

Анђелија: (*Сједа на столицу и прекрсти се.*) Хвала Богу кад нас оставише да мало одморимо душу. Слушам и', а све у мени кључа и кува. Ама, откуд тој ђеци све те будалаштине, гдје су то покупили, куд их све то води и докле ће тако?! Јесу ли таква и остала ђеца у тој Подгорици?

Бранко: Ама какви, мајко, већином је то нормалан млад свијет. Истина, има и њи'ове сорте и они ће к'о и ови наши сваки дан бивати све грђи и грђи, њима повратка нема јер не могу се вратити на нешто што никада нису били, рођено без Бога и човјека у себи.

Анђелија: Боже мој, како се то догађа к'о да са овом кућом и са Ђурђом немају ништа. Што рек'о Дуле, све „ударило у луди вјетар, вране им мозак попиле.“ (*Бранку.*) А и ти си отпадник, како и' можеш онако бездушно исмијават'.

Бранко: Све чекам да дођу себи, да с'вате колико су блесави, а оно ништа - ја и' крстим, а они прде. Хумор изгледа не лијечи оне на које се односи, они су по свој прилици имуни на њега, него помаже онима који су нормални да се не изметну у ништавило.

Ђурђа: *(Куца штапом о под.)* Одоше ли они вјетропири, за траг им се не знало?

Анђелија: Одоше, мајко.

Ђурђа: Е, Ђурђа, Ђурђа, шта си родила! Боље да си родила клупко пређе па да исплетеш приглавке и неком ноге угријеш, него што роди ове од којих образ изгоре, а туђина и хладноћа убише. Гузица им појела част, а она ствар попила сву памет.

Бранко: Ти то нама, бако?!

Ђурђа: Ћутите тамо, пашчиње бакино, да није вас, испало би да сам улудо живљела. Анђо сине, нека нам Рада направи каву па да на миру попијемо и душу одморимо са то двоје ждребади.

Рада: Кафа је, бако, готова, ево стижемо. *(Полазе све троје. Рада носи тацну са кафом. Бранко загрио мајку преко рамена, а она њега око паса.)*

Анђелија: *(Привија се уз Бранка па ће топло и мајчински.)* Ех, мајчина будало!

Бранко: Те смо пашчиње, те ждребад, те будале... Има ли још шта тако лијепо да нас почастите?

Анђелија: Има, има - телад, јунад, блесе, бене, 'арловине, ћаловине... а тек ћете чут' шта ће све Ђурђа додат', а онда кад Душан настави испредати онако исти'а и издалека и то к'о све онако озбиљно к'о он неће, а прсвлачи ли прсвлачи уздуж и попријeko. *(Излазе смјешкајући се.)*

(Завјеса пада.)

Трећи чин

Позорница: *Иста као у другом чину. Анђелија и Рада улазе у кухињу и спремају вечеру, потом постављају прибор и храну на трпезаријски сто. Душан, Бранко, Веселин, Лана, Гроздана и Вукашин улазе једно по једно у трпезарију, сједају за сто и служе се, а Анђелија и Рада сервирају и успут у ходу једу. По завршетку вечере Анђелија и Рада распремају сто и перу суђе, Душан пуни лулу, пуши, полако и пажљиво реже дуван и ставља га у кесу, Гроздана лакира нокте на ногама и рукама, Лена масира лице и вјежба израз лица пред огледалом, Веселин вјежба са ручним теговима и растеже осмице, Бранко чита текст **Јунак нашег доба** из часописа **Мисао**, а Вукашин пажљиво слуша и гримасама исказује слагање, дивљење, негодовање, љутњу, бијес... остали слушају текст, прате Вукашинове реакције и повремено се и сами укључују.*

Анђелија: Бога ми на јуриш покуписмо сијено из пола Луке и убацисмо под кров. Душко и ја смо навикли рмбачити, али откуд теби и Бранку толико снаге?

Рада: Сваки дан у Подгорици, кад вријеме дозвољава, по сат времена нас двоје и Вера и Милош или пливамо на Морачи или бубамо баскет на полигону Студентског

дома. Успут се добро зезамо. Ту се не зна ко је с ким, а ко је против кога. Милош каже да су то духовне вјежбе за учење, физичке припреме за кошевину љети у завичају и добра замјена за вечерње изласке када су џепови празни, а Вера каже да су им џепови празни откако их зна.

Анђелија: Зато ви са лакоћом купите сијено. Хајде ти испржи нама цигерицу, а ја ћу овим Шарићима припремити, да простиш, она муда од јарца што им је Дуле оставио, они то зову бијели бубрези, а мени се гади то и у руке узети.

Душан: *(Улази, сједа за сто и доброћудно се смјешка.)* Полако и њежније са тим, Анђо, то тражи меку и топлу руку, није ти то дршка од мотике или насад од грабаља или вила. То треба онако свилено, натенане, господски.

Анђелија: Ти си мени ово приредио! Држим овај поганлук са осталим месом у замрзивачу само да би се твоја сеја засладила к'о да то она не зна наћи уживо. Извини, Радо дијете, што лајем к'о кучка, кад ме овај секић повуче за језик.

Бранко: *(Улази и прилази мајци.)* Е, нека си одлучила да им то припремиш, осевапићеш се. Да си их само јуче видјела, како чежњиво загледају јарцу у муда, само што их не шчепају онако уживо, ја се преп'о да ће јарац, ни крив ни дужан, остати без алата.

Душан: Треба јарца негдје склонити док они не оду. Видите да су ударили и о дрво и о камен, да не знају куд ударају ни шта 'оће. Онако помамним а беспосленим може свашта паст' на памет.

Веселин: (*Улазећи.*) Ко је то, ујко, ударио и о дрво и о камен?

Душан: Амо неки - најело се, награбило се па побјешњало и не зна шта би још, куд ће и шта ће са собом.

Лена: (*Улазећи за братом.*) Ама, ујко, да ти побјешњели нисмо ми?

Бранко: Шта ти пада на памет, Лено! То се не може никако односити на вас грађане, него само на нас задригле сељачине. Све што је градско, то је лијепо, знаш онако господствено и свилено; а све што је са села, то је одувијек било грубо и неотесано, дивље и невоспитано. Него, секо, шта би на Шћепан Пољу?

Лена: Ништа. Све оно тобожњег мушкиња истрошено по градовима, дошло овдје празних кеса, па само носе са собом пивске флаше, цуцлају и заплићу и ногама и језиком, а послије спушта низ Тару све је то јадно и помодрело од зиме па дрхти као прут на води. (*Опонаша их.*) Цабе ишла, дошло ми било да и ја узмем ону једну пивску дволитрењачу и извучем је до краја.

Бранко: Кресну ли ти шта, Весели?

Веселин: Креснуо сам три – четири хладна пива. Све ти је то женскиње, буразеру мој, намирено у граду прије него је пошло овамо, па овдје само фотоапаратима шкљоцају планине, ријеке, дрвеће, птице... Блену около и диве се сваком цвијету, лептиру, буби... (*Опонаша женско усхићење.*) 'Јој, јест сладак! Гледај ово мало чудо! Ово је чудо невиђено! Види га јест слаткиш!'

Кажем ти, одлијепиле сто посто, ни једна једина да баци око на ове мишиће па да виде како баја цепа.

Вукашин: *(Улази и сједа за сто.)*

Бранко: Ево га ко данас није цабе дер'о опанке. Зна стари вук на који тор треба ударити.

Вукашин: Дај, Бане, да дођем себи, наспи једну крушку док она није дошла.

Бранко: *(Сипа ракију.)* Није она она, него моју теју Гроздану има да зовеш: драга, једина, срећа, срећица, душа, душица, срце, срцуленце, пиле, пиленце, маца, цица, Гога, Гогица... Исписаћу ти ја сва та имена на папирѝ па научи. Него, закрпи ли ти Ћаки рупу... у огради?

Вукашин: Једва. Развалио бик огромну рупчагу.

Бранко: Такви су ти бикови, развале до краја па ти послѝје крпи како знаш и умијеш.

Гроздана: *(Улази сва сломљена, сједа и отхукује.)*

Бранко: Хајде, течно, да чујемо: Јеси ли се уморила драга, једина, срећо, срећице, душо, душице, срце, срцуленце, пиле, пиленце, мацо, цицо, Гого, Гогице... дај јој мало снаге, видиш да је сва сломљена и **измузена** од напора.

Вукашин: *(Љутито.)* Нека јој тепа она сељачина Вучина те је ломи по Буквама, Јелићима и Брезовој равни па сад не може мрднути ни малим прстом.

Гроздана: Умјесто што се дуриш, могао би од њега учити како бити пажљив и дарежљив. Ето, позвао нас све да сјутра дођемо код њега, он ће јаре испећи на ражњу и расхладити ракију и пиво у фрижидеру.

Вукашин: Кад сјутра?

Гроздана: Предвече, кад захлади. Отићи ћу ја раније да направим салату и да му порадим кућу, знаш како је кад човјек живи сам.

Бранко: Вуле, није важно, нека иде, цијена и није висока ако ће јаре кмекнут' и завртјет' се на ражњу, а то је већ данас плаћено. Зна' сам ја да се тетка данас није цабе ломила по шуметинама испод Вучева.

Гроздана: Него, снајка, шта то лијепо мирише?

Анђелија: Секо, да простиш, оно од јарца, чиме маше између задњи' ногу и чиме прави јариће.

Гроздана: (*Прилази Анђелији и љуби је.*) Зна моја снајка шта је наш специјалитет.

Анђелија: То се ти захвали свом бати. Да није било њега, не би мени то стајало у замрзивачу са осталом 'раном. Код нас, у селу, то сви бацају керињу.

Гроздана: Шта зна сељак шта је лијепо!

Бранко: Немој, тетка, уживај ти у јајцима од јарца, а село и сељаке ми остави на миру. Кад ми дирнеш у село и сељаке, к'о да ми гурнеш прст у око. То је још једино што банке и каријере нису до краја исквариле. Знају сељаци о љепоти више него што ти и теби слични и замислити можете. Знаш како је мене ујак Милун учио шта су љепота и слобода?! Прича ми он љетос: (*Имитира ујакову потиштеност када говори о Београду и занас кад казује о животу на селу.*) 'Прошле ме јесени спопадоше ћеца да ме воде да останем са њима у Београду да преко зиме не чамим сам на овој главици. Не мого' им се одбранит', одведоше ме и

затворише у неки кавез на седамнаестом спрату, ни на небу ни на земљи. Истине ради, држе ме к'о мало воде на длану, имају и 'тичијег млијека, али цаба ти све кад је мени село мутно небо на чело, а около није ништа виђети, сем што су зградурина наредане једна до друге к'о огромне кутије шибица, а доље између њи' људи некуд јуре ситни к'о мрави и немају кад једни другим ни добро јутро рећи. Једва ти ја ишчека' прољеће, па бјеж' у своју кућицу на Главици под Маглићем од које једва можеш из свег гласа дозват' првог комшију, али нећелом и свечаним данима ето и' и без звања и по цио дан распредамо бриге и веземо причу за причом. Тамо сам био свео к'о лист у јесен и скоро занијемо, а оће се просто препороди'. Милине, брате мој слатки, када се пробудим ујутру рано, изиђем пред кућу и станем под ову стару липу. Небо ведро, чисто и пуно к'о око. Около спучио вијенац планина, а на њи'овим вр'овима се сребри снијег. Одоздо, од ријеке, па све до каменитог ланца литица раштркале се к'о из руке посијане шуме и ливаде. Расијане куће се једна другој јављају плавичастим димом што мирише на буковину. Вјетрић одозго са планински' вр'ова доноси мирис јеловине и боровине и пријатну 'ладноћу леда и снијега. Ја, љепоте и милине, рођени мој! Од неке језе у мени све затрепери и ја се напнем к'о струна, раширим руке, протегнем се колико сам дуг и дунем, да простиш к'о рођено дијете, да све лишће на липи изнад мене затрепери. Нико не чује осим мене и липе, а ја сам сигуран да сам жив - живцат, здрав к'о дријен, слободан к'о ор'о и оран

мушком послу.' (*Имитирајући ујака, рашири руке, протегне се колико може и прдне као коњ, а затим се скупи од срамоте и састави дланове на грудима.*) У', срамоте, људи моји, извините, молим вас! Ето шта буде кад човјека понесу чари љепоте и поезије! Па ти сад мени реци да мој ујак није знао шта је љепота, поезија и слобода иако није знао приметити ни једног јединог слова, а јајца од јарца бац'о Шарову.

Гроздана: Фуј, зар вас томе уче на томе студију књижевности?! Још ћеш од тога прдоње Милуна направити пјесника.

Бранко: Нећу ја, тејо, он је к'о пјесник рођен, од дјетињста зна живјет' само са љепотом у оку и слободан у мисли, погледу и покрету, зато је и побјег'о рођеној ђеци из оног рајског кавеза у Београду у своје Мратиње.

Веселин: Па и ја, Бане, могу бити пјесник, и то велики пјесник. (*Надме се и прдне.*)

Бранко: Не могу, бураз, да кажем за кога ти је та поезија. (*Гледа у тетку.*) То једино може бити пјесма кад је у рано јутро на главици испод Маглића чују само ујак и липа, а ово наше је чиста прдњава и срамота пред овом чељади.

Душан: (*Веселину и Бранку.*) Вас двојица или престаните или марш напоље између ове чељади и 'ране. Милун и кад прдне зна гдје, кад и зашто, а то ваше је најобичније просеравање и то још пред родитељима.

Бранко: Извините сви, што је срамота, срамота је, али понио ме онај ујаков полет, па шта би, би. (*Узима*

часопис.) Него да видимо о чему пише ова весела братија из часописа *Мисао*.

Вукашин: Зар ти, Бранко, читаш то смеће?!

Бранко: (*Листа часопис.*) Ово је, течно, један од ријетки' часописа код нас у коме људи мисле својом главом и имају печене очи да напишу оно што мисле - што на уму, то на друму.

Вукашин: Уједају као бијесни пси. Не дају поштену свијету на миру пословати. Одавно се ја спремам да им мало прикратим језик, чекам само згодну прилику па да растјерам ту скотију.

Бранко: Бога ми, течно, изгледа да си их призв'о. Ево твоје слике и текста на три странице под насловом *Јунак нашег доба*.

Вукашин: Шалиш се, Бранко?

Бранко: Ево, погледај! (*Показује у часопису Мисао Вукашинову слику и текст под насловом Јунак нашег доба.*)

Вукашин: Читај, Бранко, да чујем шта пашчиње лаје!

Бранко: (*Чита.*) „Свако доба има своје јунаке, витезове који га обиљеже снагом духа, заблистају етичким нормама, задиве стваралачком енергијом и на тај начин дају му печат. Такав свијетао примјер је наш Вукашин Шарић, народни посланик из поносне Пиве, која је откако памћење сеже рађала часне људе и витезове на понос цијелом роду, људе рођене за десетерац и историју.“

Вукашин: Свака му част! Позлатила му се и рука и перо којим пише! Види ко је потписао текст!

Бранко: Неки Панто Бакрач.

Вукашин: (*Одушевљено пљесне рукама.*) Панто, мој човјек, ја га запослио за уредника у *Дневнику*! Добро је да пише за *Мисао* да и тамо имам свог човјека! Људина је Панто! Увијек су Бакрачи били људи на добром гласу! Читај, Бане, читај! (*Нестрпљиво пожурује Бранка.*)

Бранко: (*Наставља читати.*) „Већ у раном дјетињству се тачно знало да ће се Вуле високо винути, да је рођен за велика дјела за примјер својој и генерацијама које долазе, да ће обиљежити наше вријеме, да ће бити право и прво лице нашег доба. Само је он сваки пут тачно знао гдје је дјед затурио наочале и зато редовно добијао банку од ђедике. Нико није знао тако брзо пронаћи гдје је бака заборавила плетиво и игле и за то се онда засладити коцком бакиног рахатлука који је држала под кључем и узимала само по једну коцку као лијек са хладном изворском водом уз јутарњу кафу. „Чудо од бистрине!“ сви су говорили. Додуше, било је и оних који су тврдили да је Вуле сам скривао дједу наочале, а баки игле и плетиво, али нико никад није имао ни један једини ваљан доказ за то.“

Вукашин: Зна Панто, стара лола, све о мени, као кад смо заједно одрастали. Хајде, читај!

Рада: (*Зачуђено.*) Течо, јеси ли стварно муљао дједа и бабу? Не би' ја дједу Милошу, покој му души, и баки Ђуки тако нешто направити ни у сну.

Бранко: Зато од тебе никад неће бити народног посланика и бизнисмена.

Вукашин: Ма, пусти Раду, настави читати!

Бранко: (*Чита.*) „Још у то доба је васпитно дјеловао на своје вршњаке. Све њихове несташлуке кажњавао је тако што су му морали дати своје највредније играчке, а често и новчану накнаду да их не би казао прво родитељима а касније учитељима и наставницима. Тако је врло рано почео самостално зарађивати и већ се тада могао наслутити његов таленат великог подузетника. Истина, неки су га, кад он не чује, због тога звали шпијом, тужибабом и гуликожом, али то је у суштини била и те како дјелотворна нова педагогија, такозвано интерактивно учење.“

Веселин: Свака част, Вуле царе, јеси право пресвладио те мулце, шишао их као овце!

Вукашин: Дјечија посла! Читај, Бранко!

Бранко: (*Чита.*) „А тек његово поштовање према просвјетним радницима је било за причу и сваку похвалу. Нико прије њега није могао подићи учитељу спужву кад му падне на под или набрати разредници букет првог прољећног цвијећа или донијети корпицу првих трешања, а тек како је знао наставнику математике послуже лова очистити и угланцати чизме да се на њих можеш огледати. Није био, Бог зна, за науку неко надарено дијете, али су се петице редале једна за другом и он је био предсједник свега и свачега у школи. Дјеца су га из чисте зависти звала улизица и говорила како се нико као он не зна увући наставницима у дупе па га прогласили Малим Дупчеком, али ни он им није остајао дужан, зачас се по њиховим најбољим радовима

као случајно пролије туш или неко дијете у пуном трку налети на његову нехотице подметну ногу, или изненада у неку бару, баш кад дјеца наиђу поред ње, однекуд плъасне каменчина па сву дјецу залије блатњава вода... Малом Дупчеку је ту машта била неисцрпна и његове методе су почеле давати резултате па су дјеца све више зазирала од њега и указивала му дужно поштовање са 'друзе предсједниче', а кад он не чује, са 'Вуле Вуленце, мало дупенце' или 'мало прасенце' или 'мало гованце'..."

Лена: Јупи! Мој Вуле био Дупчек као онај чешки вођа Прашког прољећа.

Бранко: Није се тај вођа Прашког прољећа звао Дупчек, него Александер Дубчек и није био Чех него Словак. Јест разлика само у једном слову, али Дупчек је изведен од дупе (пркно, гузица, шупак... како год хоћеш), а Дубчек је изведен од дуб (стабло, храст...) То би било исто к'о кад би наше Дубљевиће, далеко било, звали Дупљевићима. Толико о разлици између нашег Вулета и оног Словака.

Вукашин: (*Забринуто.*) Пушти, Бранко, Чехе и Словаке, настави читати!

Бранко: (*Чита.*) „Како је тек Шарић напредовао у средњој школи! Имао је нос мимо друге да намирише гдје се може оцјена добити муфте, шта годи коме професору, како најкраћим путем и без муке до брза успјеха, на шта су осјетљиве поједине професорке... а све су то особине изузетно интелигентних људи. Постао је члан многих секција, предсједник свих

могућих савјета, први учесник свих важних делегација и радних акција и носилац цијеле прегршти ударничких значки без иједног жуља као и низа других диплома и признања... Мали Дупчек постао је Млади Дупчек, само они који су га из потаје тако звали, кад би се то открило, скупо би плаћали своју духовитост. Један се као случајно, кад је наишао поред Вулета, оклизнуо у сред зиме у ријеку па га једва жива ишчупали, другом је ненамјерно закачио школску торбу на мосту и она са свим књигама треснула у ријеку, трећи је у некој мрачној улици добио палијом по глави тако да се тек пред зору освијестио... Није било шале са Вулетом, знало се код њега ко је ко – старијим и моћним капу доље, вршњацима и млађим шклемпу иза ушију и то што јачу да је дуже памте. Тако је од малог постао млади Дупчек или како су говорили они пакосни од малог велико упркнуће, од малог велико гованце које добро и надалеко заудара.“

Гроздана: Не бих ја рекла да ти је овај Панто неки врли пријатељ. Платио је неко њега да те поштено пресвуче. Добро ти га је он овдје забиберио, онако изокола као неће, а меће ли га, меће.

Вукашин: (*Заједљиво.*) Не бибери ми и не меће онако душмански као шумар Вучина.

Бранко: (*Тобож се изненађен.*) Ууу, течно, није га ваљда Вучина и теби.

Вукашин: Знаш ти коме га је Вучина, али није то важно, читај!

Бранко: Ааа, сад капирам, то га је он тебе индиректно, посредно. (*Стави прст на уста и тихо као за себе.*) Умало не рекох преко тетке. (*Чита.*) „Нико није знао како се Шарић нашао међу првих пет на пријемном испиту на Правном факултету и како је успио добити и примати током цијелог школовања истовремено три стипендије. Папци и пацери су говорили да се убуљио чак и чистачицама на факултету. Тако је то, способности великих људи другима остају вјечита тајна. Већ на првој години постао је члан Савеза комуниста и на његовим реверима блистале су на једном петокрака са српом и чекићем, а на другом значка са ликом Јосипа Броза Тита. На другој години је постао члан Секретаријата Партијске организације, на трећој секретар, на четвртој члан Градског комитета па хајде ти, мајчин сине, таквој звјерки дај ниску оцјену на испиту! Млади Дупчек постао је Велики Дупчек или како су говорили завидљивци Велика Шупчина.“

Веселин: Зар не видиш, црни Вукашине, да ти га овај добро ућерује. Ти све мој Пантелија, а Пантелица теби увуче бају до краја. Скида те, мој Вуле, овај твој пријатељ до голе коже, дере те баш онако душмански као никога, као ни себе ни свога. Спаковао те и у шупак и у буљу.

Лана: А шта су то шупак и буља?

Веселин: Гузица, секо, оно на шта се, да простиш, кења.

Лана: (*Изненађено.*) А, тако, Вуле! Нисам знала да си ти толико модеран, ја све мислила да си ти она заостала задртина из Пиве што им само она женска руња

мирише, а оно наш Вуле се удружио са оном важном, углађеном и фином господом што им мириси долазе с друге стране и што међусобно опште, односно опће или оће отпозада.

Вукашин: (*Смркнут.*) Ама, шта ти, дијете, пада на памет?!

Лена: Немаш, Вуле, чега да се стидиш, то је сасвим нормално, природно и савремено. Знам многе важне фаце које су преко тога високо стигле.

Вукашин: Читај, Бранко!

Бранко: (*Чита.*) „Чим је дипломирао, постао је извршни секретар Централног комитета. Нико боље од њега није знао држати партијску линију нити је ко боље могао процијенити кога треба подржати, кога клепити иза ушију, а кога гурнути низ воду! Знао је Вуле како се клања оним моћним и недодирљивим, али и како се ломе и савијају они дрчни, како им се подмећу кукавичија јаја, како им се муда стављају у процјеп и стежу све док не пропиште и не клону па постану обичне крпе, послушници и ништарије употребљиви за све и свашта, од доушника до подметача. Шарић је имао природни таленат, то ти је то!“ (*Затвара часопис на ће Вукашину.*) Е, јеси шарен Шарићу да не можеш бити шаренији, офарбан свим бојама, премазан свим мастима. Е, јест те прочит'о овај твој другар, свака му част'. Ко те не зна, скупо би те платио!

Вукашин: Читај, Бранко, не додаји још и ти своје коментаре, тај изрод је надроби за десеторицу!

Бранко: *(Чита.)* „Тада је партијски секретар свој таленат препознао и у младој правници Гроздани и они се заклеше на вјечну љубав и вјерност. Брачна идила је цвјетала. Гдје не може да прође Вуле везама, ту је Гогин шарм; гдје не може Гоге на оно, може Вуле на оно друго. Добише од државе петособан стан и двоје златно дјецe, њихова слика и прилика, плънути они или неко сличан њима из државног врха. Мали Веселин и његова сека Лена нису баш били за књигу, али очево име је ишло испред њих и пунило дневнике петицама. Тако то раде велики и успјешни људи. Ни Веселин ни Лена не знају како положише матурске и пријемне испите. Што дјецa да се муче поред таквог оца?! Дјецa сигурним корацима иду очевим стопама - Веселин на трећој, а Лена на другој години студија права.“

Душан: Имаш ли ти, Вуле, бољих пријатеља од овога? Видиш да ти се дохвати и жене и ћецe! Све вас је свукао до голе коже. Не знам како је код вас у граду, код нас на селу се пријатељи на људскост добијају, а тамо, чуо сам, пријатеље купују и да је што је важнији, то је скупљи.

Вукашин: Ћубре једно, платио га неко више, продана душа! Читај, Бранко, да видим докле ће да иде та ништарија!

Бранко: *(Чита.)* „Када се под налетом демократских промјена Савез комуниста распао као мјехур од сапунице и многи успјешни кадрови изгубили компас, залутали и изубили се, Вуле се први снашао и основао Демократску народну организацију (ДНО). Побацао је

партијске књижице и значке, крстио се заједно са цијелом породицом, и то их крстио лично владика, и на златне ланце сви око врата окачили велике крстове од чистог злата као какви проповједници, Боже ме прости. Крстили се и кад треба и кад не треба, и десном и лијевом. Само велики људи на вријеме осјете друштвене промјене и први снажно запливају право низ матицу, а будале наставе пливати узводно и пишати уз вјетар.“ (Затвара часопис и коментариише.) Ала овај Бакрач калајише, свака му част, глади и маже, а кожа пуца! Све као да и неће, а ућера га до балчака. Не би њега примили у *Мисао* да не зна добро пером зарезати. Пером пушта крв, алал ти перо и оно друго, Пантићу. У праву си, течо, кад кажеш: „Људина је Панто! Увијек су Бакрачи били људи на добром гласу!“

Вукашин: Пантићеш Панто овај текст док си жив! Позобаћеш ми свако слово појединачно! Што си писао, писао, сад можеш бацити перо у трње, прднуо си у чабар, ударио си оном алатком о ледину, повукао си мачка за реп!

Веселин: Мој си га, Панто, ја ти гарант. У првом сумраку иза ћошка чека те цигла директ у потиљак! Појешће мрак и тебе и твоје писање! Нећеш ти на мене, мојој секи и родитељима ону стварку шиљити!

Бранко: Види, види, крв није вода, али цабе пријетите! Добро знам ту сорту што пише у „*Мисли*“, тврде су то главе, имају људи муда. Не пише то тај Панто због вас Шарића, једна породица – чудна ми чуда, али се *шарића* накотило па се не може дисати од њи', морају

се та најезда и зараза зауставит' или сви одосмо у *ша̀риће*, а онда је све отишло у красни к...., без части и образа.

Вукашин: Хајде, немој сад да и ти мудрујеш, ударио човјек у част и поштење као да су га светитељи правили! Читај то смеће до краја да видим докле ће ићи та продана душа па да му ја кажем коју!

Бранко: (*Чита.*) „То је била права прилика да Шарић покаже своје велике способности у новим друштвеним околностима. Први је схватио да нису важне ни визија, ни стратегија, ни програм, ни организација, ни чланови, већ гласови и не часећи ни часа кренуо у лов на ситне људске душице. Ловио је првенствено оне у својој добродушности наивне људе. Некоме извади преко реда личну карту, некоме пасош, некоме оружани, а неком родни лист, некоме неко бистро дијете упише у средњу школу а некоме на факултет, негдје мало прошири или покрпи пут, а негдје појача напон или телевизијски сигнал... а најчешће оно што су други урадили или још чешће оно што је држава урадила, припише себи. Испред и иза њега је ишао глас 'Што нико не може, може Вуле.' Кад се свему томе додају јефтино и то за државне паре купљени новинари па сликање са поповима и са спортским, филмским и естрадним звијездама, ето ти гласова као кише и изборна побједа је у џепу. То ти је сва тајна тога тобожњег чуда и сложеног механизма те га зову демократијом, али то могу да схвате само они најдаровитији.“

Анђелија: (*Чуди се.*) Видите ли да човјек лијепо пише да је наш Вуле многима помог'o и за народ доста урадио. Лијепо каже „Што нико не може, може Вуле.“ Не знам због чега се љутите на човјека?!

Вукашин: Довршавај, Бранко, то читање па да му се ја најебем матере!

Бранко: (*Чита.*) „Тек када је кренула транзиција државне у приватну имовину, пружила се прилика најспособнијим да се докажу. Шарић је као и увијек предњачио. Накуповао је разним везама и везицама за никакве паре и оно што му треба и оно што му не треба. Што не узети кад је скоро цабе?! Једног дана све купљено је ставио на једну карту и уложио као изузетну вриједност неки камењар који је од оца наслиједио у Пиви, у некој недођији (нек се зна колико вриједи пивска земља) и купио је двадесет километара ријеке Бистрице и вјештачко језеро и хидроелектрану на њој. Опозиција је дигла дреку како се то могу продавати ријеке и језера, али је брзо преовладао здрав разум да би то све пропало и отишло на добош да се није појавио Вуле као спасавац. Сада Бистрица тече, турбине раде, киловати одлазе у мрежу, а лова без труда и зноја сама капље. Ко зна, зна – свака му част! Да је нашем роду више таквих синова! Пиво, да си само Вулета родила, имала си због чега постајати!“

Веселин: Нисам знао, стари, да је Бистрица наша и да ти правиш струју. Видим ја ти мени нешто чудно свијетлиш. (*Тапше га по рамену.*) Наш други Никола Тесла, свака част! И сад би некакав Панто да руши и

затвара Николу Теслу! Е, Пантелија, на високо си ону стварку дигао, остаћеш упишан као нико твој!

Вукашин: Процуњао смрад, свуда увукло нос па и Бистрицу открио! Читај то срање до краја!

Бранко: (*Чита.*) „Но, наш је народ незахвалан до зла Бога. Неки малоумни и незахвални државни тужилац такозвани Вид Боројевић прикупио некакве назови доказе и покренуо судски поступак за повратак држави ријеке Бистрице и хидроелектране на њој. По Подгорици се шапће, а ја сам сазнао из провјерених извора да су инспекције добиле судски налог да сутра затворе и запечате све објекте на Бистрици до коначне судске пресуде. Нека фукара је одлучила да постане неко и нешта тиме што ће срушити истинског народног јунака, док један не падне, други се не дигне, тако је то у овим вучијим временима. Народ као народ, хоће забаве, хоће да је неко доњи па већ ликује: 'Долијао Вуле... Стали Вулету на реп... Пао велики Дупчек... Оде Дупчек у шупчек...'“

Вукашин: (*Разјарен, хода и пријети.*) Видјећеш, Виде, свога Бога, видјећеш како Муса најиво јарца дере! Запамтићеш на кога си дигао ону ствар! Што си га имао, имао, остао си без њега, ја ти гарант! Пишаћеш ти од сада чучећи! Пиштаћеш ти мени као змија у процјепу! Заборавио си, Борко Борковићу, ко те довео на мјесто тужиоца! На нос ће ти скочити то твоје писаније! Прочитај до краја тај Јудин памфлет!

Бранко: (*Чита.*) „Ми, национално свјесни и одговорни, осуђујемо све оне који покушавају да зауставе наше

ријеке и електране, да отимају из чисте љубоморе имовину онима који знају њом управљати као да је важно како је и за колико купљена. Згражамо се на народним простаклацима у безумном ликовању и поручујемо им да Вуле није пао кад је пао и да он до сада никад није пао, а да није брзо устао, а онда, кад опет устане, жалосна им мајка, биће их и у дупчеку, и у шупчеку, и у прдњачи, и у пркњачи... заборавили, куку њима, како Вуле ставља муда у процјеп па стеже. Не дај се, Вуле Пивљанине, да се род има поносити с киме, да му има ко свјетлост и величину унијети у историју и десетерац, да имамо кога у бронзу ижљевати, да се има о коме приповиједати док је сунца и мјесеца! Панто Бакрач“

Лена: Видиш, Вуле, тај Панто хоће да те стави у историју и у пјесму и да ти подигне споменик у бронзи као Светом Петру Цетињском или Његошу. Ја бих највише вољела да будеш на коњу као краљ Никола! Јој што сестра воли да јаше парипе и пастухе. (*Стави јатучић између ногу и опонаша јахање.*) Ђихааа, ђихааа, ђихааа! Је ли, тата, згодан тај Панто?

Вукашин: Џукела као џукела.

Лена: А колико година има?

Вукашин: Николико ни година ни памети.

Лена: А што јест, јест – врашки се измотава, отима и рита, ваљало би га мало ђихати. (*Наставља опонашати јахање.*) Ђихааа, ђихааа, ђихааа!

Веселин: Секо, за Бога живог, не би ваљда са овим кретенем те ти је овако олешио оца?!

Лена: Шта смета, нека свако буца своју крпу, њих двојица своју, а нас двоје ћемо своју, баш би то била узбудљива прича, као на филму.

Анђелија: Сачувај, Боже! Како да те не издају пријатељи, кад ти рођена ћеца окрећу леђа!

Вукашин: *(Док бира бројеве на телефону.)* Слаба ти је, Панто, та прангија из које пуцаш! Видјећеш шта су пуце и како се пуца! *(Говори на телефон.)* Ало, Панто, кућо стара, што се не јављаш старом пријатељу?! *(Слуша и мршти се.)* Знам, знам, не стигнеш од посла да се јавиш. Управо сам прочитао текст *Јунак нашег доба* у часопису *Мисао*. Да ниси мало претјерао?! *(Поново слуша и гризе усне.)* Знам какве текстове траже у *Мисли*, али они те не могу платити колико ја. Нећеш ти за ситне паре продати старог пријатеља. Вечерас стижем у Подгорицу па се видимо сјутра. Жив ми био, старино! *(Искључује телефон.)* Згазићу ја ту гњиду!

Бранко: *(Смјешка се.)* Ниси треб'о тако оштро са старим пријатељем, ко зна шта човјек од стра'а може учинит'! Ево, ја, ни крив ни дужан, док сам слушао како му крешеш, укочио се од стра'а и замало што нисам гаће напунио, а не смијем ни помислити како је јадном Панти. Немој тако оштро са овим Видом, може човјек од стра'а с ума сићи па синут' у гору или у воду!

Вукашин: *(Док бира бројеве на телефону.)* Видјећеш, Виде, како Вуле подмеће и удара, ниско, испод паса, гдје највише боли! Појешћеш ти мени све што серу ти твоји у тужилаштву и то ћеш полизати и питати има ли још!

Бранко: Ух, јеси љут, драги течно, мене од стра'а чисто подузима нека језа!

Вукашин: *(Говори на телефон.)* Гдје си, Боројевићу витеже, како јуначко здравље?! *(Слуша, а брада му се тресе.)* Драго ми је да сте ти и твоји добро. Него, рекоше ми неки људи да си подигао некакву назови оптужницу против мене за Бистрицу па не могу да вјерујем да би ти то направио старом другару. *(Слуша, мршти се, диже, спушта и скупља обрве.)* Добро, добро, ево ја сад полазим за Подгорицу па ћемо се ујутру рано наћи да видимо ко су и пошто су ти што траже тај процес. Лаку ноћ и не брини за свог Вулета, „ни јачих се нисам боја.“ *(Спушта телефон.)* Говно говнаво! Лопатом ћу ја то почисти!

Бранко: Нека си му, течно, све скресао у брк – свака ти част, нека зна фукара с ким има посла, нека упамти ко је Вукашин Шарих!

Вукашин: Гроздана, Лено и Веселине, хајде пакујте ствари, морамо одмах у Подгорицу! Гадно се ово закотрљало, грудву треба зауставити док није нарасла и покренула лавину!

Гроздана: *(Док са Вукашином, Веселином и Леном пакује ствари.)* Ето, шта су ти пријатељи! Ти њих хљебом, они тебе каменом; што си ти бољи, они су гори! У праву је Његош кад је рекао да је народ „стока једна грдна / добре душе кад му ребра пучу.“

Рада: То јес' напис'о Његош, али је рек'о Селим везир. Његошу је народ био заклетва и светиња, а везиру и још некима данас „стока једна грдна.“

Бранко: Какви су људи тај Панто и Вид, можеш ли ти, тетка, шта ту урадит', знаш - онако, на свој начин?

Гроздана: Мали су то играчи, крупније рибе овдје игру воде и воду муте, до њих треба доћи, а онда их навући на танак лед па гурнути под воду.

Душан: Па зар је, Вуле, то баш толико хитно да мораш ноћу возити до Подгорице?!

Вукашин: Морамо, Дуле, све смо уложили у ту електрану, а душмани хоће да отму. Могу само преко мене мртва!

Душан: Жао ми је што вам ти нитковићи упропастише одмор. Чим завршите с тим бјелосвјетским пробисвијетима, дођите ође, ође сте једино своји међу својим и не требате се бринуте да ли ће вам неко ногу подметнути или ударити са леђа. (*Поздрављају се и Шарићи излазе са коферима.*)

Бранко: (*Поздрављајући се са Вукашином.*) Не дај се, Вуле Пивљанине! Покажи тим фукарама да ниси ти од јуче, нека виде како удара Вукашин Шарић!

Анђелија: (*Кад изиђоше изненађено и са сажалењем.*) У, шта им се догоди и то изненада! Куд ће и шта ће ако им узму то у што су све уложили?

Бранко: Није изненада, одавно су они ово сабирали па „препунили тепсију гријеха“, али не брини ти за Вулета, како га год баце, тај се дочека на ноге, има он девет живота.

Анђелија: Је ли истина да наш Вукашин прави струју к'о Тесла?

Бранко: Тесла је за Вулета чисти аматер, није он Вукашину ни до кољена, никад њему не би пало на памет да на овај начин дође до струје и пара! Џабе Тесли његов ум, ово ти је, мајко, виша математика којом успјешно баратају само политичари, а наш Вуле је ма'ер над ма'ерима, рођен за те велике рачуне.

Душан: Да ти Бранко преко ти' из тога твога часописа ниси уплео прсте у све то замешатељство? Некако ми њи'ова и твоја прича на исто мирушу к'о да су из једне ку'иње потекле, накиљаш и', брате, преко сваке мјере, не могу да с'ватим како ти то све прешуте.

Бранко: Боже, Душане, како ти тако нешто може паст' на памет. Кад би' им тако подмет'о, био би' гори од њи'! Знам ја да су они наши и зато и', како ти кажеш, накиљам не би ли с'ватили ко су и какви су, не би ли се вратили под овај кров одакле су се испилили. Све што им кажем, кажем зато што и' при'ватам за своје и они то знају па се зато и не љуте, али Бога ми, мој Душане, они су далеко забраздили у туђину да им повратка под овај кров нема, залуд се ми трудимо и надамо. Ама, шта под овај кров, нема им повратка у цијелу Пиву. Дај, Боже, да гријешим!

Ђурђа: (*Куца итапом о под.*) Одоше ли ако Бог да на срећни пут да ода'немо душом?

Бранко: Оде, бако, Дупчек у шупчек.

Ђурђа: Свако иде ће му је по души и памети мјесто. 'Ајде, Бане, доведи ме доље, да к'о чељад претуримо коју поштену, а ти, Анђо шћери, окади ту собу тамјаном од оне некрсти.

Бранко: Идем, бако! (*Излази.*)

Душан: (*Смјешкајући се.*) Остаде им онај специјалитет од јарца, нису ни пола појели. Ето теби, Анђо, 'ране за нећељу дана.

Анђелија: Од секе је бати остануло.

Рада: Него ваља нама сутра код шумара Вучине на јаре са ражња и хладну ракију и пиво. Вучина ће се жив заклати кад види да је јаре кмекнуло за нас, а не за теју Гогу.

Анђелија: Нећеш ту виљушке убадат'. Вучина ће јаре на ражањ, преко рамена па за Грозданом у Подгорицу.

Бранко: (*Улази возећи баку Ђурђу у колицима.*) Добро дошла, бако, у своју кућу. (*Душан и Ђурђа устају, а Рада љуби руку баки.*)

Ђурђа: Добро је да вас ове године оставише на миру. Ове двије женске не би само њи' служиле, а чека и' грдни пос'о око стоке, па у врту и на ливади. Дуле сине, требаш расћерати те беспосличаре и заштити ово женскиње од њи'ови' проктјева. Јеси ли, Анђо, окадила кућу од ови' безбожника?

Анђелија: Ево, одма', мајко. (*Кади кућу.*)

Рада: Бако, они вјерују, славе славу, друже се са свештеницима, иду у цркву...

Ђурђа: То је само, дијете моје, из чистог интереса, да обману и људе и Бога - то је још један њи'ов тежак грије'. Њи'ова молитва и прдњава то је исто. Они од динара ништа не виде: ни род, ни пријатеље, ни љубав, ни вјеру – све је на продају. Ја у тај свијет у коме је све на продају, у свијет без љубави и Бога нећу ни мртва.

Никад ме нису слушали, ја сам за њи' излапјела бабетина, а они за мене само прождрљиве гузице. Мени такви не требају, али нек су живи и здрави, шта ћу, моји су какви су такви су, свог говнета се не можеш одрећ' нити побјећ' од њега. Шта им се то догодило те одоше по ноћи на врат на нос за Подгорицу? Је ли како дошло, тако и отишло, дош'о ђаво по своје?

Бранко: Не брини, бако, није се родио тај који је Вулету у кесу барн'о, али 'оће човјек на вријеме да то заврши. Само ти мирно спавај, бако!

Ђурђа: Не могу, сине, своје је какво је да је па срце за њим заболи кад је у каквој невољи. Кад су оће, осјећам да ми је туђа кост у кући, туђина пуста удара од њи', туђина у којој је све окренуто наглавачке, туђина у којој су окренули тумбе оно што је 'иљадама година подизано узгор. Све што су људи откако су постали градили и зидали да би били бољи људи, те планине од части и људскости, те громаде високе и стамене к'о ове наше планине, к'о Дурмитор и Маглић, сад би они растурили и преврнули. Туђином и глађу завијају к'о вуци у сред зиме. Свега им мало, мало им и онога што им ничему не служи. Да им даш цијели свијет, и то би им било мало. Гладно рођено, гладно ће и умријети. Пече ме то, сине, к'о жива рана. Да ми је Вукашин к'о Дуле, Гроздана к'о Анђелија, Веселин к'о Бане, Лена к'о Рада – мојој срећи не би било краја!

Рада: (*Утјешно.*) Немој да се бринеш, бако, важно је да је њима добро и лијепо, да су они срећни и задовољни.

Ђурђа: Е, дијете моје, њима ће, колико год буду имали, увијек бити мало, никад то неће бит' сито и задовољно, нека проклетиња је ушла у њи' па само зијева и граби.

Бранко: *(Утјешно.)* Ама, нису они баш такви, бако. 'Оће они и другом помоћ'.

Ђурђа: 'Оће, 'оће, само ако могу да ти дају динар, а да узму три, каква три – најмање пет, што више то боље. Немојте и' ви бранит' и мене тјешит', знам и' ја к'о злу пару, него, моја драга штенади, дођите да вас бака мало помилује, да ми срце радошћу испуните.

Бранко и Рада: *(Сједају једно са једне, а друго са друге стране баке, спуштају главе баки у крило и из милоште и смјешкајући се реже и кевћу једно на друго.)*

Ммммм... ав, ав, ав.... ммммм... ав, ав, ав...

Ђурђа: *(Загрли Бранка и Раду, милује их по глави и смјешка се.)* Бакина срећа, бакино драго пашчиње!

Душан и Анђелија: *(Душан сједа поред Раде, Анђелија поред Бранка, загрле дјецу и почну режати и лајати са њима.)* Ммммм... ав, ав, ав... ммммм...ав, ав, ав...

Ђурђа: Боже, чиме сам ја заслужила оволико среће и радости? Е', да су ми и они овак'и!

Сви: *(У хору реже и лају.)* Ммммм...ав, ав, ав... ммммм... ав, ав, ав...

(Завјеса се спушта.)

(Након минут завјеса се поново диже.)

Душан, Анђелија, Рада и Бранко: *(Устају, стају иза Ђурђе у колицима, клањају се публици и реже и лају на публику.)* Ммммм... ав, ав, ав... ммммм...ав, ав, ав...

Тадија: (*Улази, загрли Раду и Бранка и он почне са њима режати и лајати.*) Ммммм... ав, ав, ав...
Ммммм...ав, ав, ав...

Ћака, Вукашин, Гроздана, Вучина, Веселин и Лена:
(*Улазе на позорницу, стају иза Ђурђе, Душана, Анђелије, Тадије, Раде и Бранка клањају се публици и почињу завијати као вуци.*) Аууууу... аууууу...аууууу...

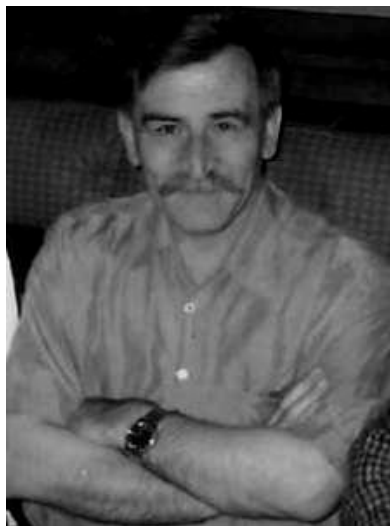
Сви: (*Опите режање, лајање и завијање на позорници.*)

(Завјеса се коначно спушта.)

Крај без краја.

БИЉЕШКА О АУТОРУ

Глигор Муминовић је рођен 5. марта 1948. године

у селу Крушеву, испод планине Вучево, на ушћу ријеке Пиве у Дрину. Основну школу је учио у Црквичком Пољу на Пивској планини испод Дурмитора, гимназију у Фочи, српски језик и књижевност је студирао у Београду, а младе језику и књижевности учио у Градачцу од 1972. до 1992. године када због ратних дејстава прелази на подручје

општине Модрича гдје учествује у одбрани Републике Српске и наставља своју просвјетну и културну дјелатност.

Писао је сценарије за цијели низ друштвених и културних манифестација, објављивао пјесме, есеје, бесједе, рецензије, приказе књижевних дјела и кратке приче, уређивао листове и часописе „*Радост*“ (у Градачцу), „*Савовање*“, „*Саборац*“ и „*Видовдански годишњак*“ (у Модричи). Цјелокупно стваралаштво могло би се подијелити на поезију, прозу, драму, есејистику, публицистику и методику наставе српског језика и књижевности.

Поезија је распоређена у двије збирке пјесама – *Завичајне јабуке* и *Бедовина*. *Завичајне јабуке* су збирка лирских пјесама у којој се сликом и музиком ријечи користећи поједине топониме и личности као мотив (првенствено са подручја Модриче и из Пиве) покушавају открити трајне истине о једном народу – његовој историји, култури, традицији, вјери и обичајима – о његовом карактеру и души. Ту завичајне слике и топоними израстају у симболе једног народа и његове душе – њених стрепњи, нада, чежњи и снова. Појединац постаје дио колектива по поријеклу, менталитету и мјесту рођења и живљења и глас тог колектива у простору и времену. Збирка је разноврсна по мотивима, лирским облицима, стиховима и ритмовима, али је тематски, идејно и по лирском тону јединствена. Основна порука је да је човјек обиљежен својим поријеклом и средином у којој је рођен и у којој живи и да тај крст носи кроз све животне буре, некад као животну радост, некад као тешку коб, али увијек на понос себи и свом роду.

Бедовина су пјесме које су једним дијелом дубоко укоријењене у Пиви и Пивљанима – њиховом менталитету и карактеру, а другим дијелом у самом аутору – његовом доживљају човјека и његове судбине, стваралаштва и његовог смисла. Испод урођене чврстине, оштрине, пркоса и поноса открива се свијет

топле сањалачке душе која чезне за слободом, висином и ширином – за крилима. Свака пјесма настоји сачувати исконске вриједности по којима је лирика лирика – слику, емоцију, музику и снажну поруку. Њима су Пива и Пивљани, сами по себи чиста епска поезија, ушли у свијет и лирске поезије исто толико разноврстан и богат као и у епици. У

тим плаништацима изложеним тешким искушењима сурове природе сачувана је дубоко људска топлина и осјећајност која није лако видљива, али која заискри и затрепери увијек када то треба, која се радује љепоти и људској срећи, дјетиње безазлено се смије над властитим манама и слабостима, тугује и болује над нељудскости и пролазности...

Проза је садржана у два романа – *Сијачи и сјемена* и *Божјије давање*. *Сијачи и сјемена* су роман о узроцима, методама, тактици и посљедицама рата, слика човјека у рату кроз различита времена, о динамици историјског развоја људске природе и карактера, о причи и причању настао из пишчева животног искуства и народног памћења и предања. То је покушај да се дође до онога у човјеку што вјечно траје, што не мијењају ни

простор ни vriјеме, да се учи из историјског искуства, да се тим искуством тумачи садашњост и наслућује будућност, да се у човјеку граде мостови између прошлости, садашњости и будућности, да се тражи узроци зла у човјеку и да се зло и похлепа лијече људскошћу, причом и причањем. На путу од Загорја, преко Сињајевине, Дурмитора, Вучева и Требаве у 33 приче (по једна за сваку годину Хрстова овоземаљског бивствовања) срећемо у магли, по киши, вјетру и сунцу: Нову, Чуру, Милана, Мирка, Симеуна, Милоша, Ђорђа, Глигора и Бориса. Портрети сликани разним техникама, неки блиски и јасни, неки историјски и митски далеки јављају се пред оком у временима ратова, мира и чуда свако да остави свој траг и каже своју мисао.

Божије давање је прича о ономе шта је човјек по

наслеђу и рођењу и ономе чиме га природна и друштвена средина обликује, о ономе шта је у њему божије а шта људско давање. Све у роману се збива у сусрету различитих етика, култура, традиција, менталитета, карактера и поднебља и у покушају њиховог разумијевања, мирења и једињења, али покушај да се од двоје направи

једно узалудан је – двоје остаје двоје и тако смо само богатији. Оба романа су покушаји да се међусобно помире књижевнотеоријски оквири кратке приче и романа, наративног и дескриптивног, дијалогског и

монолошког, лирског, епског и драмског, да се покаже и докаже како је подјеле на књижевне врсте, облике и форме само условна јер књижевност у потрази за животним истинама користи све облике и сва средства. Свака прича у оба романа је заокружена литерарна цјелина која може самостално егзистирати, а истовремено је функционални дио широке књижевне структуре у којој добија поред оног основног и неко шире и допунско значење.

Драма је трећи књижевни род у коме је Муминовић истраживао своје стваралачке могућности. У драми *Туђина* је дат тих али дубок сукоб у оквиру једне породице, сукоб чија се драматика не темељи на спољним манифестацијама него на супростављености етичких норми, на отуђењу човјека не само од других него првенствено од себе сама, од онога по чему је човјек и по чему једино може остати човјеком без обзира на образовни ниво, економску моћ, друштвени и политички статус, без обзира на друштвене формације које историја мијења и амбијент који природа обликује. То је морална драма у којој се граде људски карактери. У ведром и спонтаном дијалогу који искри хумором, иронијом и сатиром се преиспитују односи према материјалном и духовном, према природи, друштву,

човјеку, вјери, љубави, искрености, части, поштењу – смислу човјековог живљења и постојања.

Есејистика – огледи, прикази и есеји су сакупљени и обједињени у књизи ***Из историје књижевности***. То су покушаји да се систематично, сажето и прегледно помогне ученицима, студентима и

Глигор Мушиновић
ИЗ ИСТОРИЈЕ
КЊИЖЕВНОСТИ
(огледи, прикази, есеји)

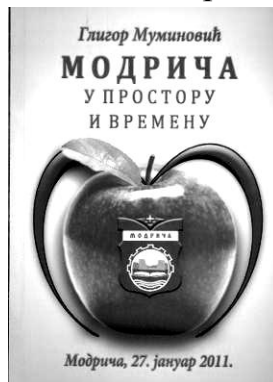
Модрича, 28. јун 2012.

њиховим наставницима у разумијевању и анализи цјелокупног књижевног дјела појединих писаца у контексту књижевне историје или њихових појединачних дјела или само неког структуралног елемента књижевног дјела. То су узорци како се пишу књижевне анализе, реферати, осврти, есеји, студије, истраживања, семинарски радови...

Поред текстова из историје и теорије књижевности у књизи су уврштени и есеји везани за националну историју, културу и традицију писани пригодно поводом годишњица значајних догађаја и личности, а држани као пригодне бесједе или објављивани у часописима *Звоно православља*, часопис Епархије зворничко-тузланске – Намјесништво брчанско, и *Српској вили*, часопис Српског културно-просвјетног друштва „Просвјета“ – Општински одбор Бијељина.

Публицистички текстови су расути по часописима које је уређивао *Савовање*, *Саборац* и *Видовдански годишњак* и обично имају пригодан карактер да укажу на значај појединих догађаја и

личности са историјског и културног аспекта. Најзначајнији публицистички текст *Модрича у простору и времену* је објављен у облику посебне књиге. То је сажет географски приказ општине Модрича и слика хронолошког тока историјских догађаја на овоме простору, кратак путоказ и путопис кроз простор и вријеме, прошлост и садашњост. У географском прегледу дат је рељеф, хидрографија, клима, флора, фауна, привреда, саобраћај и развој друштвених дјелатности (религије, просвјете, здравства, културе, информисања и спорта). Историјски дио прати хронолошки ток збивања на овоме простору од праисторије, римског доба и средњег вијека, преко времена Османлија и Аустроугарске монархије, Првог и Другог свјетског рата до Отаџбинског рата и стварања Републике Српске. Поред објективних географских и историјских чињеница текст прате и лирски записи и фотографије чиме се овај простор јаче веже за срце читаоца.

Методика наставе српског језика и књижевности је била предмет пишчевог скоро свакодневног интересовања – како унаприједити наставу језика и књижевности, како омогућити ученицима да што лакше савладају програмске садржаје и како помоћи колегама да што успјешније извршавају своје задатке. Тако су настале књиге: *Српски језик* –

приручник за ученике и nastavnike, Српски језик – збирка задатака, Српски језик – припремање наставе и Култура изражавања – узорци и вјежбе.

Српски језик – приручник за ученике и наставнике је подсјетник за оне који уче српски језик, теорију књижевности, сценску умјетност и културу

изражавања и оне који им помажу у томе. Садржаји су дати сажето, прегледно и систематично с намјером да посебно послуже при припремама за завршне, матурске и пријемне испите и да буду приручни информатор и извор основних темељних знања без којих је незамислива усмена и писана комуникација књижевним језиком и

свима онима који желе или имају обавезу користити књижевнојезичку норму. Приручник је урађен тако да пружа лако разумљиву информацију из књижевнојезичке норме, теорије књижевности, сценске умјетности и културе изражавања и да замијени основошколцима и средњошколцима све уџбенике и приручнике које су користили од првог до деветог разреда и да ту брзо и лако пронађу и подсјете се садржаја које су учили па заборавили, а неопходни су им за разумијевање сложенијих језичких и књижевних структура.

Српски језик – припремање наставе је приручник за наставнике српског језика који им даје

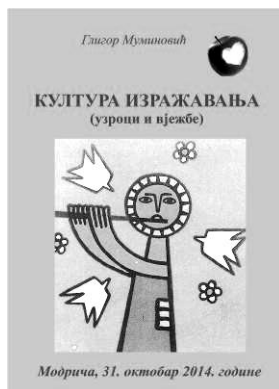
цијели низ различитих могућности за обраду, вјежбање и систематизацију наставних садржаја из књижевности, језика, правописа, културе изражавања и сценске умјетности користећи различите облике, методе и средства учења и поучавања. У њему је обрађено преко сто наставних јединица по свим дидактичким и методичким нормама користећи класични облик припремања који се лако може трансформисати у савременије облике организације наставе. Час се води од мотивације ученика, преко истицања циља, анализе и синтезе до вјежбе и провјере. Посебна пажња је посвећена процесу анализе у коме се ученици уводе у саму суштину наставне јединице. Правилно формулисање образовних, функционалних и васпитних циљева наставне јединице и схватање њене суштине је основни услов квалитетне наставе. Зато приручник управо томе посвећује дужну пажњу јер ако сам наставник не схвати правилно тематскоидејну суштину текста, залудан је сав остали посао.

Српски језик – збирка задатака су задаци из српског језика (граматике и правописа) са рјешењима за ученике основних и средњих школа. Садржаји су распоређени поступно и систематично од историје језика преко фонетике, морфологије и творбе ријечи до синтаксе и правописа дајући цјеловит увид у језичку

структуру и оспособљавајући младе да се служе књижевним језиком у говору и писању. Задаци су намијењени вјежбању, провјеравању знања, припремању за такмичења, завршне и пријемне испите. На преко 150 страница формата А-4 дат је цијели низ различитих типова задатака из свих подручја наставе граматике и правописа. Рјешења задатака дају цјеловит систем основних знања из српског језика и на тај начин збирку задатака трансформишу у приручник у коме се дају темељна знања из српског језика, његове историје и књижевно-језичке норме који не служи само онима који су укључени у процес учења, већ и онима који желе отклонити одређене језичке недоумице и дилеме у циљу правилног sluжења књижевним језиком.

Култура изражавања – узорци и вјежбе је помоћ у писању не само основцима и њиховим наставницима већ свима који професионално или лично имају потребу за причањем, описивањем, извјештавањем, расправљањем или пословном комуникацијом. У књизи су дати примјери за све облике и типове изражавања, указано на основна правила прикупљања и селекције садржаја, његовог идејног

осмишљавања и компоновања и стилског и језичког обликовања водећи увијек рачуна да причање, описивање, извјештавање и расправљање никада не смију бити сами себи циљ (прича ради приче, опис ради описа, извјештај ради извјештаја, расправа ради расправе), већ да морају носити одређену мисао или емоцију, да морају имати свој смисао, поруку и функцију. Управо због тога је настао приручник – да се избјегне формализам и пука глагољивост, а укаже на суштину и смисао усменог или писаног изражавања.

Афоризам је начин мишљења и изражавања који сажима дубоке животне истине у једну сетенцу коју обоји хумором или благом иронијом. Њега срећемо у свим књижевним родовима у функцији откривања животних истина и слања порука времену и читаоцу, али се појављује и као посебна књижевна врста. Можда је најближе истини био онај који афоризам дефинисао фудбалским жаргоном као „*дриблинг ума на малом простору*.“ Глигор га је користио у прози, поезији и

драми, а као посебну књижевну врсту у зборнику **Кроз прстен јабука**. Његов афоризам одликује дубока и опора истина обојена хумором који често прераста у иронију и сарказам. То је сусрет са лицем и наличјем морала, са жељама и суровом стварношћу, са летовима и падовима, са оним што може и не може бити, са човјеком оваквим и

човјеком онаквим, са властитим двојством... Мисао у афоризму је опора, тешка и горка, а хумор јој служи да се лакше поднесе и попије по оној Његошевој „*Чаша жучи иште чашу меда / смијешано најлакше се пије.*“

Комплетно ауторово стваралаштво има првенствено педагошку функцију и практичну вриједност. Настајало је из потребе да се докучи смисао живљења и стварања, истакну и од заборавачачувају одређени етички и естетски принципи, да се истинске вриједности културе и традиције једног народа чувају и афирмишу и да се помогне младима да што лакше откривају љепоту и радост живљења и законитости и љепоту језичког израза и књижевног стваралаштва. Цијело дјело носи четири снажна печата – Пиве гдје је аутор рођен, Требаве, Посавине и Вучијака гдје живи и ради, младих које је предано учио и књижевности и српског језика који су му били путоказ и инспирација још од основношколских дана. Све је то једна надахнута велика прича о човјеку у простору и времену, смислу његовог постојања и трајања и језику као медију кроз који се човјек исказује, показује и чува. То је брана од отуђења, од бесмисла, од изгубљености и заборавача - покушај да се у човјеку сачува срце, пронађе љубав, открије оно исконско и божанско, да човјек остане човјеком без обзира каква му све искушења приређује природа и нуди развој науке и технологије јер човјек без истинског човјека у себи нема куд у будућност.

Без обзира да ли нам неко запажање, истину или доживљај саопштавао приповиједајући, описујући

или у форми дијалога, монолога или расправе, то је увијек упечатљиво, стилски беспрекорно, сликовито и емоционално, са изванредним осјећајем за важан детаљ и за склад емоције и рација. И када је у питању литерарни, публицистички или књижевнио-научни текст, реченица тече једноставно, спонтано, неким природним ритмом који се неусиљено примиче законима стиха носећи у себи неку пријатну музику ријечи. По тој синтези слике, музике и емоције је лако препознати сваки Глигорев текст. Шта год и о чему год писао, он увијек остаје оно што је цијелог живота професионално био – учитељ љепоте живљења, стварања и изражавања; учитељ језика и књижевности; учитељ онога по чему је човјек највише човјек и са чиме сигурно може остати човјеком у свим искушењима која му слиједе, која му потајно природа припрема и намеће индивидуални или друштвени развој.

У Модричи,

на Светог Петра Цетињског, 31. октобра 2014.

Марко Раулић Ђукић

САДРЖАЈ

Лица.....	5
Први чин.....	7
Други чин.....	35
Трећи чин.....	62
Биљешка о аутору.....	90
Садржај.....	102

ИЗДАВАЧ
Српски културни центар
Модрича

ЗА ИЗДАВАЧА
Дејан Стојановић

РЕЦЕНЗЕНТИ
Марко Раулић Ђукић,
Милена Дрна

ЛЕКТОР
Бојана Муминових

ГРАФИКА
Борис Муминових

ШТАМПА
„Графичар“
Добој

ТИРАЖ
300 примјерака

ИЗДАЊЕ
Прво

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

821. 163. 41-2

МУМИНОВИЋ, Глигор

Туђина / Глигор Муминовић. – 1. изд. – Модрича : Српски
културни центар, 2015. (Добој : Графичар). – 100 стр. ; 21 cm

Тираж: 300 – Биљешка о аутору: стр. 85.

ISBN: 978-99955-29-78-9;

COBISS RS-ID 5126424

